

The Holy See

ECCLESIA DE EUCHARISTIA

II. János Pál pápa enciklikája
az Eucharisztia és az Egyház kapcsolatáról

Tartalomjegyzék

Bevezetés

1. A hit misztériuma
2. Az Eucharisztia építi az Egyházat
3. Az Eucharisztia és az Egyház apostoli természete
4. Az Eucharisztia és az egyházi közösség
5. Az eucharisztikus ünneplés szépsége
6. Máriának, az „eucharisztikus” asszonynak iskolájában

Befejezés

Jegyzetek

Bevezetés

1. AZ EGYHÁZ AZ EUCHARISZTIÁBÓL ÉL. Ez az igazság nemcsak a hit mindennapos tapasztalata, hanem összefoglalóan tartalmazza *az Egyház misztériumának lényegét*. Az Egyház örömmel tapasztalja az ígéret sokféle és állandó megvalósulását: „Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig” (Mt 28,2); de az Eucharishtiában – azáltal, hogy a kenyér és a bor az Úr testévé és vérévé változik – páratlan intenzitással örvendhet e jelenlétnek. Pünkösdtől kezdve, amikor az Egyház, az Újszövetség népe elindult zarándokútján a mennyei haza felé, az Isteni Szentség folyamatosan elrendezi és bizakodó reménnyel tölti el napjait.

A II. Vatikáni Zsinat helyesen mondja, hogy az eucharisztikus Áldozat „az egész keresztény élet forrása és csúcsa”.^[1] „Az Eucharishtiában ugyanis benne van az Egyház minden lelki java,

tudniillik maga Krisztus, a mi húsvéti bárányunk és élő kenyere. Teste a Szentlélek által élő és életető test: életet ad az embereknek”.^[2] Ezért az Egyház szemei mindig Urára néznek, aki jelen van az Oltáriszentségben, és ebben fedezi föl az ő mérhetetlen szeretetének teljes megvalósulását.

2. A 2000. év nagy jubileuma folyamán megadatott nekem, hogy az Eucharisziát Jeruzsálemben, a Cönákulumban ünnepelem, ott, ahol a hagyomány szerint először maga Krisztus mutatta be a szentmisét. *A Cönákulum e Szentség alapításának a helye*. Krisztus itt vette kezébe a kenyeret, törte meg és adta oda tanítványainak, mondván: „Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan: ez az én testem, mely értetek adatik” (vö. *Mt 26,26; Lk 22,19; 1Kor 11,24*); azután kezébe vette a borral telt kelyhet, és mondta: „Vegyétek és igyatok ebből mindnyájan: ez az én vérem kelyhe, az új és örök szövetségé, mely értetek és mindenkiért kiontatik a bűnök bocsánatára” (vö. *Mk 14,24; Lk 22,20; 1Kor 11,25*). Hálás vagyok az Úr Jézusnak, hogy megengedte, hogy ugyanazon a helyen, engedelmeskedve az ő parancsának, ismételhettem meg azokat a szavakat, melyeket ő mondott 2000 évvel ezelőtt: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (*Lk 22,19*).

Vajon az apostolok, akik részt vettek az utolsó vacsorán, fölfogták-e a szavak értelmét, melyeket Krisztus mondott? Valószínűleg nem. E szavak értelme ugyanis csak a *Triduum sacrum* – azaz a nagycsütörtöktől húsvétvasárnap reggeléig tartó időszak – végén világosodott meg egészen. E napokban született a *húsvéti misztérium*; ugyanekkor született az *eucharisztikus misztérium* is.

3. A húsvéti misztériumból születik az Egyház. Éppen ezért az Eucharisztia, ami elsősorban a húsvéti misztérium szentsége, *az egyházi élet középpontja*. Ez látható az Egyház életének első perceitől kezdve, amint az Apostolok Cselekedeteiben olvasható: „állhatatosan kitarítottak az apostolok tanításának hallgatásában és a testvéri egységben, a kenyértörésben és az imádságban” (2,42). A „kenyértörésben” az Eucharisziát jelenti. 2000 év múlva is ugyanezt éljük az Egyházban. S miközben ugyanazt tesszük az Eucharisztia ünneplésében, lelki szemünk a húsvéti három napra tekint vissza: arra, ami nagycsütörtök estéjén, az utolsó vacsorán és utána történt. Az Eucharisztia alapítása ugyanis szentségi módon elővételezte azokat az eseményeket, melyek a Getszemáni kerti haláltusával kezdődtek. Újra látjuk Jézust, aki elhagyja a Cönákulumot, a várost, és tanítványaival a Kidron patakon át az Olajfák hegyére megy. Abban a kertben még élnek nagyon öreg olajfák. Egyik-másik talán tanúja annak, ami lombja alatt történt azon az estén, amikor Krisztus halálos szomorúsággal imádkozott, és „verítéke mint vérnek cseppjei hullott a földre” (*Lk 22,44*). A vér, amely kevéssel előbb az Eucharisztia szentségében az üdvösség italaként átadatott az Egyháznak, most kezd kiontatni; kiontása a Golgotán teljeseedik be, ahol megváltásunk eszközévé válik: „Krisztus (...) mint az eljövendő javak főpapja (...) nem bakok vagy borjak vére által, hanem a saját vére által ment be egyszer s mindenkorra a szentélybe, és örök megváltást szerzett” (*Zsid 9,11-12*).

4. *Megváltásunk órája*. A mérhetetlen próbatétel ellenére Jézus nem menekült a maga „órájától”: „Mit is mondjak? Azt Atyám, hogy szabadíts meg ettől az órától? De éppen ezért jöttem ebbe az órába!” (*Jn 12,27*) Szerette volna, ha tanítványai vele vannak, ehelyett azonban meg kellett

tapasztalnia a magányt és az elhagyatottságot: „Így hát egy órát sem tudatok virrasztani velem? Virrasszatok és imádkozzatok, hogy kísértésbe ne esetek.” (Mt 26,40-41.) Egyedül János lesz majd ott a keresztnél Mária és a jámbor asszonyok mellett. A Getszemáni kerti haláltusa bevezetés volt a nagypénteki keresztnél halálküzdelméhez. A *szent óra* a világ megváltásának órája. Ha valaki az Eucharisziát Jeruzsálemben Jézus sírja közelében ünnepli, szinte érzékelhetően az ő „órája”, a keresztnél és a megdicsőülés órája közelébe kerül. E helyhez és ehhez az órához kapcsolódik lélekben minden pap, amikor miséznek a keresztény közösséggel együtt, akik részt vesznek benne.

„*Megfeszítették, meghalt és eltemették; szálla alá a poklokra; harmadnapon föltámadott a halálból.*” A hitvallás e szavait visszhangozzák a szemlélődés és a meghirdetés szavai: „*Ecce lignum crucis, in quo salus mundi pependit. Venite, adoremus.*” (Íme, a keresztnél fája, melyen a világ üdvössége függött. Jöjjetek, imádjuk.) E felhívással fordul az Egyház mindenkihez nagypéntek délutánján. Majd az egész húsvéti időben újra meg újra éneklék: „*Surrexit Dominus de sepulcro, qui pro nobis pependit in ligno. Alleluja.*” (Föltámadott a sírból az Úr, ki értünk a fán függött. Alleluja.)

5. „*Mysterium fidei!* – A hit misztériuma!” Amikor a pap kimondja vagy éneklék e szavakat, a jelenlevők így válaszolnak: „Halálotat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk föltámadásodat, amíg el nem jössz.”

E szavakkal az Egyház megvallja Krisztust szenvedésének misztériumában, *ugyanakkor kifejezi a saját misztériumát is: az Eucharisziából való Egyházat.* Az Egyház Pünkösdkor a Szentlélek ajándékával lépett a nyilvánosság elé, s indult el a világ útjain; kialakulásának azonban hasonlóan döntő fontosságú mozzanata volt az Eucharisztia alapítása a Cönákulumban. Az Egyház alapja és forrása a teljes *Triduum paschale*. De ennek foglalatja, elővételezése és „koncentrátuma” egyszer s mindenkorra az Eucharisztia ajándéka. Jézus Krisztus ebben az ajándékban bízta az Egyházra a húsvéti misztérium örök megjelenítését (aktualizálását). Ezzel az ajándékkal titokzatos „egyidejűséget” hozott létre e *Triduum* és az évszázadok egész folyamata között.

Ez a meggondolás mélységes és hálás csodálatot ébreszt bennünk. A húsvéti eseményben és a századok folyamán ezt aktualizáló Eucharisziában egészen rendkívüli befogadóképesség (kapacitás) van, ami magába tudja fogadni az egész történelmet, mint a megváltás kegyelmének részesét. E csodálatnak mindig el kell töltenie az Eucharisztia ünneplésére összegyűlt Egyházat. De különleges módon el kell töltenie az Eucharisztia szolgáját. A papszentelés szentségében kapott hatalommal ugyanis az ő feladata a konszekráció. Neki kell kimondania a Krisztustól kapott hatalommal a Cönákulumban elhangzott szavakat: „Ez az én testem, mely értetek adatik (...). Ez az én vérem kelyhe (...), mely értetek és mindenkiért kiontatik a bűnök bocsánatára”. A pap mondja ki e szavakat, helyesebben *ajkát és hangját annak rendelkezésére bocsátja, aki e szavakat kimondta a Cönákulumban*, és azt akarta, hogy nemzedékről nemzedékre ismételjék majd azok, akik az Egyházban szolgálati módon részesülnek az ő papságában.

6. Ezt az eucharisztikus „csodálatot” szeretném élénkíteni bennetek jelen enciklikámmal, folytatva

a jubileumi örökséget, amit két apostoli levelemmel – a *Novo millennio ineunte* és annak máriás⁴ megkoronázása, a *Rosarium Virginis Mariae* levelekkel – akartam átadni az Egyháznak. Szemlélni Krisztus arcát, és pedig Máriával együtt szemlélni – ez az a program, melyet a harmadik évezred hajnalán az Egyháznak adtam, amikor arra szólítottam föl, hogy az új evangelizáció lelkesedésével evezzen a mélyre a történelem tengerén (vö. *Lk 5,4*). Krisztus szemlélése azt is jelenti, hogy föl tudjuk ismerni mindenütt, ahol megmutatkozik sokféle jelenlétében, de mindenekelőtt testének és vérének eleven Szentségében. *Az Egyház az eucharisztikus Krisztusból él*, belőle táplálkozik, tőle nyeri világosságát. Az Eucharisztia a hit misztériuma, s ugyanakkor a „világosság misztériuma”.^[3] Valahányszor az Egyház ünnepli, a hívők bizonyos módon átélhetik a két emmauszi tanítvány élményét: „Megnyílt a szemük és fölismerték őt” (*Lk 24,31*).

7. Amióta megkezdtem Péter utódának szolgálatát, mindig különös figyelmet fordítottam nagycsütörtökre, az Eucharisztia és a papság napjára, azzal, hogy levelet írtam a világ minden papjának. Idén, pápaságom 25. évében, az egész Egyházat szeretném bevonni ebbe az eucharisztikus elmélkedésbe, hogy így adjak hálát az Úrnak az Eucharisztia és a papság ajándékáért, mely „Ajándék és misztérium”.^[4] Ha már a Rózsafüzér Évének meghirdetésével e 25. évemet a *Krisztus szemlélése Mária iskolájában* jegyébe akartam foglalni, akkor nem hagyhatom elmúlni a 2003. év nagycsütörtökét anélkül, hogy meg ne állnék Krisztus „eucharisztikus arca” előtt, és újult erővel föl ne hívnám az Egyház figyelmét az Eucharisztia központi jelentőségére. Belőle él az Egyház. Ebből az „élő kenyérből” táplálkozik. Hogyne érezném szükségét annak, hogy mindenkit buzdítsak ennek új meg új megtapasztalására?

8. Ha visszatekintve papi, püspöki, pápai életemre az Eucharisziára gondolok, emlékezetemben önkéntelenül is megelevenedik oly sok óra és hely, amikor és ahol misézhettem. Eszembe jut a niegowici plébániatemplom, első lelkipásztori ténykedésem színhelye, a krakkói Szent Flórián-templom, a Wawel székesegyháza, a Szent Péter-bazilika, Róma és az egész világ sok bazilikája és temploma. Bemutathattam a szentmisét hegyi ösvények mellett, tó- és tengerpartokon álló kis kápolnáknál; miséztem stadionokban, városok főterein épített oltárokon... Az Eucharisztia ünneplésének e sokféle helye nagyon megérezte velem az Eucharisztia egyetemes, sőt kozmikus jellegét. Igen, kozmikus jellegét! Mert ha a szentmisét egy vidéki templomocskára kicsi oltárán mutatjuk is be, az Eucharisziát mindig bizonyos értelemben a *világ oltárán* ünnepljük. Az Eucharisztia egyesíti az eget és a földet. Magában foglalja és áthatja az egész teremtést. Isten Fia azért lett emberré, hogy helyreállítsa az egész teremtést egy olyan tettel, amely a legnagyobb dicsőítése Annak, aki a semmiből teremtette a világot. És így ő, az örök főpap, amikor tulajdon vérével belép az örök szentélybe, visszaadja a Teremtőnek és Atyának az egész megváltott teremtést. Az Egyház papi szolgálata által teszi ezt a legszentebb Szentháromság dicsőségére. Valójában ez a *hit misztériuma*, mely az Eucharisziában valósul meg: az Isten keze által teremtett világ Krisztustól megváltottan visszatér Hozzá.

9. Az Eucharisztia Jézus üdvözítő jelenléte a hívők közösségében és mint lelki táplálék az Egyház legdrágább kincse, amit csak magáénak mondhat történelmi zarándokútján. Ez a magyarázata

annak a *féltő figyelmességnek*, mellyel mindig körülvette az eucharisztikus misztériumot, s ami a zsinatok és a pápák tanításában is látható lett. Ezért csodálatosak a Trienti Zsinatnak az Eucharisztia szentségéről és a szentmise áldozatáról szóló határozatai. E határozatok vezérelték századokon át a teológiát és a katekézist, s Isten népe számára mind a mai napig az Eucharisztia hitében és szeretetében való állandó megújulás és gyarapodás dogmatikus hivatkozási pontjai. A közelmúltból három enciklikát kell megemlítenünk: XIII. Leó: *Mirae caritatis* (1902. május 28.),^[5] XII. Pius: *Mediator Dei* (1947. november 20.),^[6] VI. Pál: *Mysterium fidei* (1965. szeptember 3.).^[7]

A II. Vatikáni Zsinatnak nincs ugyan külön dokumentuma az eucharisztikus misztériumról, de különböző szempontjait több dokumentumban is, főként a *Lumen gentium* Egyházzól szóló dogmatikus és a *Sacrosanctum Concilium* szent liturgiáról szóló konstitúcióban tárgyalja.

Én magam a Péter katedróján végezett apostoli szolgálatom első éveiben a *Dominicae Cenae* (1980. február 24.)^[8] apostoli levelemben szoltam néhány szempont szerint az eucharisztikus misztériumról és a papok életében való fontosságáról. Ez alkalommal még megindultabb és hálásabb szívvel folytatam ugyanazokat a gondolatokat, mintegy visszhangozva a Zsoltáros szavát: „Mit adhatok az Úrnak mindazért, amit nekem adott? Magasba emelem az üdvösség kelyhét, és segítségül hívom az Úr nevét.” (115,12-13)

10. A Tanítóhivatal e megnyilatkozásaira a keresztény közösség belső gyarapodása volt a válasz. Kétségtelen, hogy a *Zsinat liturgikus reformja* nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a hívők tudatosabban, tevékenyebben és gyümölcsözőbben vegyenek részt az oltár szent Áldozatában. Továbbá sokfelé lett gyakori és az életszentség kimeríthetetlen forrása a *szentségimádás*. Az úrnapi körmenet az Úr kegyelmi ajándékaként évről évre örömmel tölti be azokat, akik áhítattal vesznek részt benne. De az Eucharisztia iránti hitnek és szeretetnek sok egyéb formáját is említhetnénk.

E ragyogó jelenségek mellett azonban, sajnos, *nem hiányoznak az árnyékok sem*. Vannak ugyanis helyek, ahol szinte teljesen kihalt az Eucharisztia imádása. Ehhez járulnak bizonyos egyházi körökben olyan visszaélések, amelyek elhomályosítják az Egyháznak e csodálatos Szentségről vallott helyes hitét és tanítását. Olykor meglehetősen csonkán értelmezik az Eucharisztia misztériumát. Megfosztván áldozati jellegétől, úgy tekintik, mintha nem volna egyéb, mint egy testvéri összejövétel, étkezéssel. Máskor elhallgatják az apostoli jogfolytonosságon alapuló szolgálati papság szükségességét, és az Eucharisztia szentségi jellegét csak az igehirdetés hatásának tekintik. Ebből következően itt is, ott is születnek önmagukban jószándékú ökumenikus kezdeményezések, olyan eucharisztikus gyakorlattal, mely ellenkezik az Egyház – hitét kifejező – fegyelmével. Hogyan ne fejeznénk ki mindezért mélységes fájalmunkat? Az Eucharisztia túlságosan nagy ajándék ahhoz, hogy megengedhetne leszűkített és kétértelmű értelmezéseket.

Bízom abban, hogy Enciklikám hatásosan hozzá fog járulni az elméleti homály oszlatásához és az elfogadhatatlan gyakorlatok megszüntetéséhez, hogy az Eucharisztia továbbra is a maga

misztériumának teljes fényében ragyoghasson.

ELSŐ FEJEZET A HIT MISZTÉRIUMA

11. „Az Úr Jézus elárultatásának éjszakáján” (1Kor 11,23) alapította testének és vérének eucharisztikus áldozatát. Pál apostol szavai eszünkbe juttatják a drámai helyzetet, amelyben az Eucharisztia megszületett. Az Eucharisztia ugyanis elválaszthatatlanul kapcsolódik az Úr szenvedéséhez és halálához. Nem pusztá emlékezete, hanem szentségi megjelenítése mindkettőnek. A történelmi időben megörökített keresztáldozat.[9] Nagyon jól kifejezik ezt az igazságot azok a szavak, amelyekkel a latin szertartásban Isten népe válaszol a pap „Íme, hitünk szent titka” szavaira: „*Halálot hirdetjük, Urunk!*”

Az Egyház az Eucharisziát nem úgy kapta Urától, Krisztustól, mint egyet a többi ajándékok között, még ha a legértékesebbet is, hanem mint „az” ajándékot, mert Krisztus önmagát, saját személyét a maga szent emberségében, és egész üdvözítő művét adja benne. S mindez nem a múlté”, Krisztus ugyanis és mindaz, amit minden emberért tett és elszenvedett, részesedik az isteni örökkévalóságban, ezért átöleli az egész időt”. [10]

Amikor az Egyház az Eucharisziát, Ura halálának és föltámadásának emlékezetét ünnepli, az üdvösség e központi eseménye valóságosan megjelenik és „megvalósítja üdvösségünk művét”. [11] A megváltó keresztáldozat annyira döntő jelentőségű az emberi nem üdvössége számára, hogy Jézus Krisztus csak azután hajtotta végre és csak azután tért vissza az Atyához, hogy *ránk hagyott egy eszközt, mely által úgy részesedhetünk az áldozatban, mintha bemutatásakor jelen lettünk volna*. Így minden egyes hívő részt vehet benne és részesedhet kimeríthetetlen gyümölcseiből. Ez az a hit, melyből a keresztény nemzedékek éltek évszázadokon át. Ezt a hitet erősítette meg újra és újra az Egyház Tanítóhivatala, örvendező hálával a fölbecsülhetetlen ajándékért. [12] Szeretném újra megfogalmazni ezt az igazságot, veletek együtt imádva, drága testvéreim, e Misztériumot: e nagy Misztériumot, az irgalmasság Misztériumát. Mi többet tehetett volna értünk Jézus? Az Eucharisziában valóban „mindvégig” és mértéket nem ismerő szeretettel szeret minket (vö. Jn 13, 1).

12. Az Eucharisztia szentségében a szeretet egyetemessége magának az Üdvözítőnek a szavaiból következik. Alapításakor ugyanis nemcsak annyit mondott, hogy „Ez az én testem”, „Ez az én vérem”, hanem hozzátette: „mely értetek adatik... értetek kiontatik” (Lk 22, 19-20). Nemcsak azt állította, hogy amit eledelül és italul ad nekik, az az ő teste és az ő vére, hanem hangsúlyozta az áldozati jellegét is, szentségi módon megjelenítve áldozatát, amely néhány óra múlva a kereszten teljeseedik be mindenki üdvösségére. „A szentmise egyszerre és elválaszthatatlanul a keresztáldozatot megörökítő áldozati emlékezés és az Úr testével és vérével való közösség szent lakomája.” [13]

Az Egyház állandóan a megváltó áldozatból él, és nem csupán egy hittel teli emlékezés által, hanem egy valóságos

kapcsolatban, mert *ez a szentségi módon megörökített áldozat jelenvalóvá válik* minden közösségben, ahol a fölszentelt szolga keze által följajánlják. Ily módon az Eucharisztia a mai embereknek is fölkínálja azt a megbékélést, amelyet Krisztus egyszer s mindenkorra, minden idők minden embere számára megszerzett. Ugyanis „Krisztus áldozata és az Eucharisztia áldozata egy és ugyanaz az áldozat”.^[14] Hatásosan kifejezte ezt már Aranyszájú Szent János: „Mindig ugyanazt a Bárányt ajánljuk fel, és nem az egyiket ma, a másikat holnap, hanem mindig ugyanazt. Emiatt az áldozat mindig egy és ugyanaz... Most is ugyanazt az áldozatot ajánljuk fel, ami akkor felajánltatott, s ez soha nem fejeződik be.”^[15]

A szentmise megjeleníti a Kereszt áldozatát, nem ad hozzá semmit és nem sokszorozza meg azt.^[16] Megemlékező ünneplése”, megemlékező megmutatása” (*memorialis demonstratio*)^[17] ismétlődik, mely által Krisztus – egyetlen és végleges – megváltó áldozata mindig aktualizálódik az időben. Az eucharisztikus Misztérium áldozati jellege ezért nem tekinthető önmagában, a Kereszttől függetlenül, sem csupán közvetett utalásként a Kálvárián bemutatott áldozatra.

13. Az Eucharisztia a Golgotán bemutatott áldozattal való bensőséges kapcsolata miatt sajátos értelemben áldozat, nem csupán általában, mintha Krisztus egyszerűen lelki táplálékul adná önmagát a hívőknek. Mindhalálig tartó szeretetének és engedelmességének ajándéka ugyanis (vö. *Jn 10, 17-18*) elsősorban Atyjának szóló ajándék. Kétségtelen, a javunkra, sőt az egész emberiség javára följajánlott ajándék (vö. *Mt 26,28; Mk 14,24; Lk 22,20; Jn 10,15*), ugyanakkor *mindenekelőtt az Atyának szóló ajándék*: „az Atya pedig elfogadta ezt az áldozatot, és Fiának teljes odaadásáért, mellyel „engedelmes lett mindhalálig” (*Fil 2,8*), a maga atyai ajándékát adta viszonzásul, azaz az új, halhatatlan életet a föltámadásban”.^[18]

Krisztus, amikor Egyházának ajándékozta áldozatát, magáévá akarta tenni annak az Egyháznak lelki áldozatát is, mely arra hivatott, hogy Krisztus áldozatával együtt önmagát is följajánlja. A II. Vatikáni Zsinat ezt tanítja minden hívőnek: „Amikor részt vesznek az *eucharisztikus áldozatban*, az egész keresztény élet forrásában és csúcspontjában, isteni Áldozatot ajánlanak föl Istennek, és vele együtt önmagukat ajánlják fel”.^[19]

14. Krisztus Húsvétja a szenvedéssel és halállal együtt magában foglalja az ő föltámadását is. Erre emlékeztet a hívő nép akklamációja a konszekráció után: „*Hittel valljuk föltámadásodat*”. Az eucharisztikus áldozat ugyanis nemcsak az Üdvözítő halálának és föltámadásának misztériumát jeleníti meg, hanem a föltámadás misztériumát is, ami megkoronázza az

áldozatot. Csak az élő és föltámadott Krisztus lehet az Eucharishtiában „az élet kenyere” (*Jn 6,35.48*) „az élő kenyér” (*Jn 6,51*). Szent Ambrus úgy beszélt erről az újonnan megkeresztelteknek, mint a föltámadásnak saját életükben való megvalósulásáról: „Ha Krisztus számodra a mai nap, akkor ő minden nap teérted támad föl”.^[20] Alexandriai Szent Cirill pedig azt

hangsúlyozta, hogy a szent misztériumokban való részesedés „igaz megvallása és emlékezete annak, hogy az Úr meghalt és föltámadott értünk és a mi üdvösségünkért.”[21]

15. Krisztus – föltámadással megkoronázott – áldozatának szentségi megjelenítése a szentmisében egész különleges jelenlét, melyet (VI. Pál pápa szavait idézve) „nem azért mondunk *valóságosnak*, hogy tagadjuk a többi jelenlét valós voltát, hanem hogy kiemeljük a szubsztanciális jelenlétet, melynek erejéből Krisztus, az Isten-Ember teljes valójában jelen van”. [22] S hogy a Trienti Zsinat örökérvényű tanítását idézzük: „A kenyér és a bor konzekrálásával a kenyér egész szubsztanciája Krisztus, a mi Urunk testének szubsztanciájává, és a bor egész szubsztanciája az ő Vérének szubsztanciájává változik. Ezt az átváltozást a Katolikus Egyház megfelelően és helyesen transzszubsztanciációnak nevezi.” [23] Valóban, az Eucharisztia a *hit misztériuma*, minden elképzelésünket felülmúló misztérium, és csak hittel lehet elfogadni, ahogy már az egyházatyáknak erről az isteni Szentségről szóló katekézisei is gyakran emlékeztetnek rá. „A kenyérben és a borban – buzdít Jeruzsálemi Szent Cirill – ne az egyszerű és természetes elemeket lásd, mert az Úr kifejezetten mondta, hogy az ő teste és vére lett belőlük: a hit biztosít efelől, bár az érzékeid mást mondanak.” [24]

„*Imádlak áhítattal rejtőző Istenség*” – énekeljük tovább az Angyali Doktorral. A szeretet e misztériuma előtt az emberi ész nagyon megtapasztalja a maga korlátait. Érhető tehát, hogy ez az igazság századokon át igen kemény erőfeszítésekre készítette a teológiát a megértés érdekében.

Ezek az elismerésre méltó erőfeszítések annál hasznosabbak és mélyrehatóbbak, minél inkább össze tudják kapcsolni a kritikus gondolkodást az Egyház „megélt hitével”, mely különösen is megmutatkozik az „igazság biztos karizmájában”, melyet a Tanítóhivatal birtokol, és „a lelki dolgok mély megértésében”, [25] amire elsősorban a szentek jutnak el. Végezetül idézzük VI. Pál pápát: „Minden teológiai magyarázatnak, bármilyen módon próbál is behatolni e misztériumba, ahhoz, hogy összhangban legyen a katolikus tanítással, szilárdan tartania kell, hogy a tárgyi valóságban, függetlenül a mi gondolkodásunktól, a kenyér és a bor a konzekráció után megszűnt létezni, úgy, hogy attól a pillanattól fogva a kenyér és a bor szentségi színei alatt valóságosan az Úr Jézus imádandó teste és vére van előttünk”. [26]

16. Az áldozat üdvözítő ereje teljesen akkor hat, amikor az Úr testét és vérének magunkhoz véve megáldozunk. Az eucharisztikus áldozat természete szerint arra a bensőséges egyesülésre irányul, amely Krisztus és a hívők között jön létre a szentáldozásban: Őt vesszük magunkhoz, aki értünk áldozta föl magát; testét, melyet értünk adott oda a Kereszten, és a vérének, amely „sokakért kiontatott a bűnök bocsánatára” (Mt 26,28). Emlékezzünk csak szavaira: „Miként az Atya, akinek élete van önmagában, elküldött engem és én az Atya által élek, úgy az, aki engem eszik, általam fog élni” (Jn 6,57). Maga Jézus biztosít arról, hogy ez az egység, amit ő a szentháromságos élethez hasonlít, valóban létrejön. Az Eucharisztia valóban lakoma, amelyen Krisztus eledelül adja önmagát. Amikor Jézus először beszélt erről az eledelről, hallgatói elcsodálkoztak és zavarba jöttek, emiatt a Mester külön hangsúlyozta szavainak valóságát: „Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérének, nem lesz bennetek élet” (Jn 6,53).

Nem átvitt értelemben beszél az eledelről: „Az én testem valóban étel, és az én vérem valóban ital” (Jn 6,55).

17. A testével és vérével való egyesülés által Krisztus a Lelkét is közli velünk. Szent Efrém írja: „A kenyeret saját élő testének mondta, s betöltötte önmagával és az ő Lelkével... És az, aki hittel eszi őt, Tüzet és Szentlelket vesz magához... Vegyétek és egyetek belőle mindnyájan, és egyetek vele együtt a Szentlelket. Mert valóban az én testem, és aki eszi, örökké élni fog.”^[27] Az Egyház az eucharisztikus epiklésziszben ezt az isteni ajándékot, minden más ajándék forrását hívja. Ezt olvassuk például Aranyszájú Szent János isteni liturgiájában: „Hívunk, kérünk téged és könyörgünk hozzád: küldd el Szent Lelkedet mindnyájunkra és ezekre az áldozati adományokra, ... hogy mindazoknak, akik részesednek belőle, a lélek megtisztulása, a bűnök bocsánata és a Szentlélek közöltetése legyen”.^[28] A Római Misekönyvben pedig így imádkozik a miséző: „Küldd el Szentlelkedet, hogy mindnyájan, akik Krisztus testét és vérének magunkhoz vesszük, egy test és egy lélek legyünk Krisztusban”.^[29] Így testének és vérének ajándékával Krisztus növeli bennünk Lelkének ajándékát, akit belénk árasztott a keresztségben, és „pecsétként” adott a bérálás szentségében.

18. A hívők konszekrálás utáni akklamációja nagyon megfelelően azzal zárul, hogy kifejezi az Eucharisztia ünneplését annyira meghatározó eszkatologikus távlatot (vö. 1Kor 11,26): „amíg el nem jössz”. Az Eucharisztia célra irányulás, a Krisztustól megígért teljes öröm előíze (vö. Jn 15,11), bizonyos értelemben a Paradicsom elővételezése, a jövődicsőség záloga.”^[30] Mindaz, amit az Eucharisztia magában foglal, a bizakodó várakozást fejezi ki, hogy beteljesedik a boldog remény és eljön az Üdvözítő, Jézus Krisztus.^[31] Aki az Eucharishtiában Krisztussal táplálkozik, annak nem kell a túlvilágra vágyakoznia, hogy örök élete lehessen: *már itt a Földön örök élete van*, már birtokolja a zengéjét annak az eljövendő teljességnek, ami az emberre vár. Az Eucharishtiában ugyanis megkapjuk a test világvégi föltámadásának a zálogát is: „Aki eszi az én testemet és issza az én véreimet, annak örök élete van és én föltámasztom őt az utolsó napon” (Jn 6,54). Az eljövendő föltámadásnak e biztosítéka onnan ered, hogy az Emberfiának eledelül adott teste a föltámadott test a megdicsőült állapotban. Elmondható, hogy az Eucharishtiával magunkévá tesszük a föltámadás „titkát”. Ezért jogosan mondta Antiochiai Szent Ignác az eucharisztikus Kenyéréről, hogy „a halhatatlanság orvossága, gyógyszer a halál ellen”.^[32]

19. Az Eucharisztia eszkatologikus irányultsága *kifejezi és megerősíti a közösséget a mennyei Egyházal*. Nem véletlen, hogy a keleti szertartások anaforáiban és a latin szertartás eucharisztikus imádságaiban tisztelettel emlékezünk meg a mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriáról, Urunknak, Jézus Krisztusnak Édesanyjáról, az angyalokról, a szent apostolokról, a dicsőséges vértanúkról és az összes szentekről. Érdemes fölfigyelnünk az Eucharisztia ezen szempontjára: miközben ünnepeljük a Bárány áldozatát, az égi liturgiához kapcsolódunk, ahhoz a megszámlálhatatlan sereghez, amely azt kiáltja: „Üdv a mi Istenünknek, aki a trónon ül és a Báránynak!” (Jel 7,10) Az Eucharisztia valóban az ég megnyílása a Föld felé. A mennyei Jeruzsálem dicsőségének egy sugara, mely áthatol a mi történelmünk felhőin és megvilágítja utunkat.

20. Az Eucharisztia eszkatologikus irányultságának egyik fontos következménye az is, hogy történelmi utunkhoz indításokat ad azáltal, hogy elülteti bennünk a remény eleven magvait mindegyikünk mindennapos szolgálatához. A keresztény látásmód elvezet az „új ég” és az „új föld” szemléléséhez (vö. *Jel 21,1*), de ez nem veszi el a kedvünket a földi dolgoktól, hanem *fokozza bennünk a jelen Föld iránti felelősségérzetet.*[33] Szeretném újra határozottan megerősíteni a harmadik évezred elején, hogy a keresztényeknek elkötelezetten kell vállalniuk a földi polgársággal járó kötelességeiket, és nem szabad kitérni előlük. Az ő feladatuk, hogy az Evangélium világosságával járuljanak hozzá egy emberi léptékű és Isten terveinek teljesen megfelelő világ építéséhez.

Sok olyan probléma van, amely ködbe burkolja korunk horizontját. Elég arra gondolnunk, milyen égetően sürgető a békéért való fáradozás, a népek közötti megbízható kapcsolatok alapfeltételeinek, az igazságosságnak és a szolidaritásnak a biztosítása, az emberi élet védelme fogantatásától egészen a természetes haláláig. És mit mondjunk a „globalizált” világ ezernyi ellentmondásáról, amelyben a gyengébbek, kicsinyek, szegények sorsa szinte teljesen kilátástalan? És mégis, ebben a világban kell fölragyognia a keresztény reménynek! Ezért is akart velünk maradni az Úr az Eucharisziában, beleírva ebbe az áldozati és lakomai jelenlétbe a szeretetétől megújult emberiség ígérését. Nagyon jelentős, hogy azon a helyen, ahol a szinoptikusok az Eucharisztia alapítását elmondják, az alapítás mély tartalmát föltárva Szent János Evangéliuma a „lábmosásról” beszél, mely Jézus tanítása közösségről és szolgálatról (vö. *Jn 13,1-20*). Pál apostol az olyan keresztény közösséget, amelyben pártoskodás és a szegények iránti érzéketlenség fordul elő, „méltatlannak” ítéli az Úr Vacsorájából való részesedésre (vö. *1Kor 11,17-22.27-34*). [34]

Az Úr halálának hirdetése „amíg el nem jön” (*1Kor 11,26*) azok számára, akik részesednek az Eucharisziából, magával hozza az élet átalakításának kötelességét, hogy bizonyos értelemben az egész élet „eucharisztikussá” váljék. Épp az életnek ilyen átalakulása és a világ evangélium szerinti átalakításának elkötelezettsége ragyogtatja föl az Eucharisztia ünneplésének és az egész keresztény életnek eszkatologikus irányultságát: „Jöjj el, Urunk, Jézus!” (*Jel 22,20*.)

MÁSODIK FEJEZET

AZ EUCHARISZTIA ÉPÍTI AZ EGYHÁZAT

21. A II. Vatikáni Zsinat tanítja, hogy az Eucharisztia ünneplése az Egyház növekedési folyamatának központi magva. Ugyanis, miután elmondta, hogy „Az Egyház, vagyis Krisztusnak misztériumban már jelenlévő országa, Isten erejéből látható módon növekszik a világban”, [35] mintha válaszolna e kérdésre: „De hogyan növekszik?”, így folytatja: „Valahányszor az oltáron bemutatjuk a keresztáldozatot, melyben „Krisztus, a mi húsvéti bárányunk fölládoztatott” (*1Kor 5,7*), megváltásunk műve folytatódik. Az eucharisztikus kenyér egyszerre jelzi és megvalósítja a hívők egységét, akik egy testet alkotnak Krisztusban (vö. *1Kor 10,17*).” [36]

Az Eucharisztia az Egyház születésének oka. Az evangélisták pontosan elmondják, hogy a Tizenkettő, az apostolok voltak együtt Jézussal az utolsó vacsorán (vö. *Mt 26,20; Mk 14,17; Lk 22,14*). Figyelemre méltó részlet, hogy az apostolok „voltak egy ideig az új Izrael magva és a szent hierarchia kezdete”.^[37] Amikor Krisztus eledelül nyújtotta nekik a testét és a véré, titokzatosan bevonta őket az áldozatba, amelyet néhány óra múlva bemutatott a Kálvárián. A Sínai-hegyen kötött szövetség analógiájára, melyet áldozattal és vérrel való meghintéssel pecsételtek meg,^[38] Jézus szavai és tettei az Utolsó Vacsorán lerakták az új, messiási közösség alapjait és megalapították az Új Szövetség népét.

Az apostolok, amikor a Cönakulumban engedelmeskedtek Jézus parancsának – „Vegyétek és egyétek... Igyatok belőle mindnyájan...” (*Mt 26,26-27*) -, első alkalommal léptek szentségi közösségre Ővele. Attól a perctől kezdve egészen a világ végezetéig az Istennek értünk föláldozott Fiával való szentségi közösség által épül az Egyház: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre... Ezt cselekedjétek, valahányszor isztok belőle, az én emlékezetemre” (*1Kor 11,24-25; vö. Lk 22,19*).

22. A Krisztusba való beépülés, amit a keresztség valósított meg, állandóan megújul és erősödik az Eucharisztikus áldozatban való részesedés által, főként ha a szentáldozásban ez a részesedés teljes. Elmondhajtuk, hogy nemcsak *mi vesszük magunkhoz Krisztust*, hanem *Krisztus is magához vesz mindegyikünket*. Barátságot köt velünk: „Ti a barátaim vagytok” (*Jn 15,14*). Sőt, mi az életünket neki köszönhetjük: „Aki eszi az én testemet, általam fog élni” (*Jn 6,57*). A szentáldozásban titokzatos módon megvalósul Krisztus és a tanítvány „egymásban léte”: „Maradjatok meg bennem és én tibennetek” (*Jn 15,4*).

Amikor az Új Szövetség népe egyesül Krisztussal, egyáltalán nem zárkózik önmagába, hanem „szentséggé” válik az egész emberiség számára,^[39] a Krisztus által megvalósított üdvösség jelévé és eszközévé, a világ világosságává és a föld sójává (vö. *Mt 5,13-16*) mindenki üdvösségére.^[40] Az Egyház küldetése folytatja Krisztus küldetését: „Miként engem küldött az Atya, én is küldelek titeket” (*Jn 20,21*). Ezért a keresztség eucharisztikus megörökítéséből s a Krisztus testével és vérével való közösségből meríti az Egyház a küldetésének teljesítéséhez szükséges lelki erőt. Így válik az Eucharisztia az egész evangelizáció *forrásává* és *csúcspontjává*, hiszen annak célja az emberek közössége Krisztussal s benne az Atyával és a Szentlélekkel. ^[41]

23. Az eucharisztikus egyesüléssel az Egyház Krisztus testének egységében is megerősödik. Szent Pál az eucharisztikus lakomán való részvételnek erre az egységesítő hatására hivatkozik, amikor ezt írja a korintusiaknak: „És a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk.” (*1Kor 10,16-17*.) Nagyon pontos és mélyértelmű Aranyszájú Szent János kommentárja: „Mert mi a kenyér? Krisztus teste. Mivé lesznek azok, akik magukhoz veszik? Krisztus testévé; de nem sok test lesz, hanem csak egy. Amint ugyanis a kenyér egy, bár sok búzaszeméből lett, s e búzaszemek, bár nem látszanak, mégis benne vannak a kenyérben, úgyhogy különállásuk eltűnik tökéletes és kölcsönös egybeolvadásukban; ugyanígy mi is egyek

vagyunk egymással és valamennyien egyek vagyunk Krisztussal.”[42] Az érvelés teljesen meggyőző: Krisztussal való egységünk, amit egyenként ajándékba és kegyelemként kapunk, létrehozza Őbenne az ő testével, az Egyházzal való egységünket is. Az Eucharisztia megerősíti beépülésünket Krisztusba, amit a keresztségben a Szentlélek ajándékozott nekünk (vö. 1Kor 12,13.27).

A Fiú és a Szentlélek közös és szétválaszthatatlan tevékenysége, mely létrehozta, építi és fenntartja az Egyházat, az Eucharisziában történik. Nagyon jól tudta ezt *Szent Jakab Liturgiájának* szerzője: az anafora epiklésziszében azt kéri az Atya Istentől, hogy küldje el a Szentlelket híveire és ajándékaira, hogy Krisztus teste és vére „mindazoknak, akik magukhoz veszik... lelkük és testük megszentelésére szolgáljon”. [43] Az Egyházat megerősíti az isteni Vigasztaló a hívek eucharisztikus megszentelése által.

24. Krisztusnak és az ő Lelkének ajándéka, melyet magunkhoz veszünk a szentáldozásban, túláradó bőséggel teljesíti azt a testvéri egységre irányuló vágyat, ami ott lakik minden ember szívében. Tapasztalhatóvá teszi az ugyanarról az eucharisztikus asztról való táplálkozás testvériségét, ami messze felülmúl minden egyéb aszalközösséget. Az Egyház a Krisztus testében való részesedés által egyre inkább elmélyül abban, hogy „Krisztusban mintegy szentsége, azaz jele és eszköze az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberi nem egységének.”[44]

A széthúzás csíráival – melyek a mindennapos tapasztalat szerint nagyon jelen vannak az emberiségben a bűn miatt – szemben áll Krisztus testének *egységesítő ereje*. Az Eucharisztia éppen ezért, miközben építi az Egyházat, közösséget teremt az emberek között.

25. Az *Eucharisztia szentmisén kívüli tiszteletének* fölbecsülhetetlen értéke van az Egyház életében. Ez a tisztelet szorosan kapcsolódik az eucharisztikus áldozat ünnepléséhez. Krisztus jelenléte a szentmise után megőrzött szent színek alatt – mely jelenlét mindaddig valóságos, amíg a kenyér és a bor színe megmarad[45] – az áldozat bemutatásából ered, és a szentségi, illetve lelki egyesülésre irányul.[46] A lelkipásztorok feladata, hogy személyes példájukkal is előmozdítsák a szentségimádást, különösen a szentségkitételt és a szent színek alatt jelenlévő Krisztus imádását. [47]

Jó Nála lenni, a keblére hajolni, mint a szeretett tanítvány (vö. Jn 13,25), érezni az ő szívének végtelen szeretetét. Ha a kereszténységnek a mi korunkban elsősorban „az imádság művészetében”[48] kell különböznie másoktól, ugye érezzük sürgető szükségét, hogy hosszasan elidőzzünk lelki társalgásban, csöndes imádságban, szeretetünket kifejezve a Legszentebb Szentségben jelenlévő Krisztusnál? Drága testvéreim, hányszor, de hányszor tapasztaltam ezt, és mindig erőt, vigasztalást és segítséget találtam!

Erre a Tanítóhivatal által ismételtén ajánlott és dicsért gyakorlatra[49] a szentek sokasága ad nekünk példát. Kiválik közülük Liguori Szent Alfonz, aki ezt írta: „A szentségek után az összes

ájtatosságok közül a szentségi Jézus imádása a legkedvesebb Istennek és a leghasznosabb számunkra”.^[50] Fölbecsülhetetlen kincs az Eucharisztia: nemcsak ünneplése kapcsol a kegyelem forrásához, hanem az is, amikor szentmisén kívül időzünk Nála. Ha egy keresztény közösség alkalmasabbá akar válni Krisztus arcának szemlélésére – abban a szellemben, amit a *Novo millennio ineunte* és a *Rosarium Virginis Mariae* apostoli leveleimben sugalltam -, nem mellőzheti az Eucharisztia tiszteletének ezt a formáját sem, amelyben folytatódnak és megsokszorozódnak a szentáldozás, a Krisztus testében és vérében való részesedés gyümölcsei.

HARMADIK FEJEZET

AZ EUCHARISZTIA ÉS A EGYHÁZ APOSTOLI TERMÉSZETE

26. Ha – miként előbb mondtam – az Eucharisztia építi az Egyházat és az Egyház hozza létre az Eucharisziát, abból az következik, hogy kettőjük között a lehető legszorosabb a kapcsolat. Annyira igaz ez, hogy mindaz, amit a nicea-konstantinápolyi Hitvallásban az Egyházzal vallunk, az eucharisztikus misztériumra is érvényes. Hisszük ugyanis „az egy, szent, katolikus és apostoli” Anyaszentegyházat. Egy és katolikus az Eucharisztia is. Szent is, sőt a Legszentebb Szentség. De most elsősorban apostoli természetére szeretnénk irányítani a figyelmünket.

27. Amikor a Katolikus Egyház Katekizmusa azt magyarázza, hogy az Egyház miként apostoli, azaz miként Apostolokra épülő, a szónak *hármasság értelmét* ad. A szó első jelentése az, hogy „az apostolokra, a Krisztustól kiválasztott és elküldött tanúkra alapított épület (*Ef 2,20*) volt és marad”.^[51] Az Eucharisztia is az apostolokon alapszik, nem mintha a Szentség nem magától Krisztustól eredne, hanem mert Jézus az apostolokra bízta, és ők hagyományozták ránk utódaik által. És az Egyház az Úr parancsának engedelmeskedő apostolokat követve ünnepli az Eucharisziát a századokon át.

Az Egyház apostoli természetének Katekizmus által adott második jelentése az, hogy „a benne lakó Szentlélek segítségével őrizi és adja tovább a tanítását, a jó letéteményt és a józan szavakat, melyeket az apostoloktól hallott”.^[52] Az Eucharisztia e második értelemben is apostoli, mert az apostolok hitével összhangban ünnepeljük. Az Egyházi Tanítóhivatal, az Új Szövetség népének kétezer éves történelme folyamán ismételtlen – a szóhasználatot tekintve is – pontosan megfogalmazta az Eucharisziáról szóló tanítást, épp azért, hogy meg tudja őrizni e nagy Misztérium apostoli hitét. Ez a hit változatlan marad, és lényeges az Egyház számára, hogy az maradjon.

28. Végül az Egyház apostoli abban az értelemben is, hogy „a tanítás, a megszentelés és a kormányzás feladatát az apostoloktól kezdve Krisztus második eljöveteleig azok segítségével végzi, akik az apostolok nyomába lépnek lelkipásztori feladatukkal: a püspökök kollégiuma segítségével, „amely mellett ott állnak a papok Péter utódával és az Egyház legfőbb pásztorával egységben”.^[53] Az apostoli jogfolytonosság a lelkipásztori küldetésben szükségszerűen magában foglalja az ordo szentségét, azaz az érvényes püspökszentelések megszakíthatatlan sorát egész a

kezdetekig visszamenően.[54] Ez a jogfolytonosság lényeges ahhoz, hogy a szó sajátos és teljes értelmében Egyházzól beszélhessünk.

Az Eucharisztia szintén apostoli ebben az értelemben is. Ugyanis, miként a II. Vatikáni Zsinat tanítja: „a hívek királyi papságuk erejével részt vesznek az eucharisztikus áldozatban”, [55] de a szolgálati papságra fölszentelt pap „mutatja be Krisztus személyében az eucharisztikus áldozatot, és ajánlja föl az egész nép nevében Istennek”. [56] Ezért a Római Misekönyv előírja, hogy egyedül a fölszentelt pap imádkozhatja a szentmise kánonját, a nép pedig hittel és csendben követi az imádságot. [57]

29. A II. Vatikáni Zsinat által ismételtlen használt kifejezés, hogy „a szolgálati papságra fölszentelt pap mutatja be Krisztus személyében az eucharisztikus áldozatot”, [58] a pápák korábbi tanításában gyakran előfordult. [59] Miként már más alkalommal magyaráztam, a *Krisztus személyében* kifejezés „többet akar mondani annál, hogy Krisztus „névében” vagy Krisztus „helyett”. A *személyében* azt jelenti: sajátosan és szentségi módon azonosulva az örök Főpappal, aki szerzője és alanya a saját áldozatának, melyben őt senki nem helyettesítheti”. [60] Azok papi szolgálata, akik a Krisztus által választott üdvrendben megkapták a papszentelést, kinyilvánítja, hogy az általuk ünnevelt Eucharisztia *a közösség lehetőségeit gyökerében meghaladó ajándék*, és nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az eucharisztikus konsekráció érvényesen kapcsolódhasson a Kereszt áldozatához és az Utolsó Vacsorához.

A közösségnek, mely az Eucharisztia ünneplésére gyűlik össze, ahhoz, hogy valóban eucharisztikus közösség lehessen, föltétlenül szüksége van a fölszentelt papra, aki vezeti a közösséget. Ugyanakkor a közösség nem képes magából kiállítani a fölszentelt szolgát. A fölszentelt pap ajándék, *akit az apostolokig visszamenő püspöki jogfolytonosság révén kap a közösség*. A püspök az, aki az új papot állítja a szenteléssel, átadva neki az Eucharisztia konsekrálásának hatalmát. Éppen ezért „az eucharisztikus misztérium nem ünneplhető semmiféle közösségben, ha nincs fölszentelt papja, miként ezt kifejezetten tanította a IV. Lateráni Zsinat”. [61]

30. A katolikus Egyháznak mind az Eucharisztia és a szolgálati papság kapcsolatáról, mind az eucharisztikus áldozatról szóló tanítása az utóbbi évtizedekben *az ökumenikus mozgalmon belül* termékeny dialógusok tárgya lett. Hálát kell adnunk a Legszentebb Szentháromságnak, hogy e témakörben oly jelentős előrelépések és közeledések történtek, melyek fölébresztik a reményt a hit eljövendő teljes közösségére. Azonban teljességgel érvényben marad a Zsinat megállapítása azokról az egyházi közösségekről, amelyek Nyugaton a XVI. században és utána különültek el a katolikus Egyháztól: „A tőlünk elkülönült egyházi közösségek, bár nélkülözik a keresztségből fakadó teljes egységet velünk, s bár úgy hisszük, hogy nem őrizték meg sértetlenül – főleg az ordo szentségének hiánya miatt – az eucharisztikus misztérium eredeti és teljes lényegét, mindazonáltal amikor a Szent Vacsorában megemlékeznek Urunk haláláról és föltámadásáról, megvallják, hogy az életet a Krisztussal való közösség jelenti, és várják az ő dicsőséges eljövetelét.” [62]

Ezért a katolikus hívőknek tartózkodniuk kell ezen elkülönült testvéreink szertartásain a szokásos áldozástól, tiszteletben tartva az ő vallási meggyőződésüket, nehogy bizonytalanságot keltsenek az Eucharisztia mivoltával kapcsolatban, és ennek következtében elmulasszák az igazság melletti egyértelmű tanúságtétel kötelezettségét. Ez ugyanis késleltetné a teljes, látható egység elérését. Hasonlóképpen nem képzelhető el, hogy a vasárnapi szentmisét ökumenikus igeliturgiával, vagy az említett egyházi közösségek tagjaival közösen végett imádsággal vagy az ő liturgikus szolgálatukon való részvétellel helyettesítsék. Az ilyen – megfelelő körülmények között önmagukban dicséretes – szertartások és találkozók előkészítik a vágyott teljes közösséget, az eucharisztikus közösséget is beleértve, de nem helyettesíthetik azt.

Az a tény, hogy az Eucharisztia konszekrálásának hatalma egyedül a püspökökre és a papokra van bízva, nem jelenti Isten népének semmiféle lebecsülését, hiszen Krisztus egyetlen testének közösségében ez az ajándék mindenki javára szolgál.

31. Ha az Eucharisztia az Egyház életének központja és csúcsa, akkor ugyanúgy központja és csúcsa a papi szolgálatnak is. Ezért, hálával a mi Urunk Jézus Krisztus iránt, újra megerősítem, hogy az Eucharisztia „a papság szentségének legfőbb és központi indoka, a papság ugyanis az Eucharisztia alapításának pillanatában és vele együtt született”.^[63]

A pap lelkipásztori tevékenysége sokrétű. Ha még a mai világ szociális és kulturális állapotát is figyelembe vesszük, könnyen megérthetjük, hogy mennyire fenyegeti a papokat a *szétszóródás veszélye* a sokféle feladat között. A II. Vatikáni Zsinat a lelkipásztori szeretetben jelölte meg azt a köteléket, ami egységbe tudja foglalni életüket és tevékenységüket. Ez a szeretet – mondja a Zsinat – „mindenekelőtt az eucharisztikus Áldozatból fakad, mely így a pap egész életének középpontja és gyökere lesz.”^[64] Érthető tehát, hogy mennyire fontos a pap lelki élete számára – túl azon, amit az Egyház és a világ számára jelent -, hogy megfogadja a zsinati ajánlást a napi szentmise bemutatására”, ami mindig Krisztus és az ő Egyháza cselekménye, akkor is, ha egyetlen hívő sincs jelen”.^[65] A pap akkor lesz képes arra, hogy mindennapjaiban legyőzze a szétszóró erőket, ha az eucharisztikus Áldozatban megtalálja életének és szolgálatának középpontját és a lelkipásztori feladatok megoldásához szükséges lelki energiát. Napjai így valóban eucharisztikussá válnak.

A papi életben és szolgálatban betöltött központi szerepéből következik, hogy az Eucharisztia a *papi hivatások gondozásának is* középpontja. Elsősorban azért, mert a hivatásokért végzett imádság leginkább benne egyesül Krisztusnak, az örök Főpapnak imájával; de azért is, mert a papok részéről a Eucharisztia buzgó szolgálata és fáradozásuk a hívők tudatos, aktív és gyümölcsöző részvételéért, hatásos példa és készítés a fiatalok számára, hogy nagylelkűen válaszoljanak Isten hívására. Isten ugyanis gyakran egy pap buzgó lelkipásztori szeretetét használja eszközüll arra, hogy a fiatal szívében elültesse és fölnevelje a papi hivatást.

32. Mindez megmutatja, hogy mennyire fájdalmas és nehéz egy olyan keresztény közösség helyzete, amely a hívők létszáma és sokfélesége szerint plébánia lehetne, de nincs papja, aki

vezetné. A plébánia ugyanis megkereszteltek közössége, akik keresztény voltukat elsősorban az Eucharisztia ünneplésével fejezik ki és erősítik meg. Ehhez azonban fölszentelt papra van szükség, akit egyedül illet az, hogy *Krisztus személyében* ajánlja föl az Eucharisziát. Ha egy közösségnek nincs papja, jogosan keresi a módját, hogy valamiképpen folytatódjék a vasárnap ünneplése, és a testvéreik imádságát vezető szerzetesek és laikusok dicséretes módon gyakorolják a hívők keresztségi kegyelméből fakadó általános papságát. Az ilyen megoldások azonban csak átmenetiek lehetnek, a közösségnek pedig papra van szüksége.

A pap nélküli szertartások nem szentségi jellegűek; e ténynek az egész közösséget arra kell serkentenie, hogy még nagyobb buzgósággal könyörögjön az Úrhoz, küldjön munkásokat aratásába (vö. *Mt 9,38*); és mindent megmozgasson a hivatásgondozás érdekében. A megoldást azonban nem szabad a papjelöltekkel szemben támasztott erkölcsi és képzsébeli követelmények leszállításában keresni.

33. Amikor pedig a paphiány miatt laikus hívőket vonnak be a plébánia lelkipásztori munkájába, az érintettek ne feledjék a II. Vatikáni Zsinat tanítását: „Egyetlen keresztény közösség sem épül föl, ha alapja és szegletköve nem a szent Eucharisztia ünneplése”.^[66] Az ő feladatuk tehát ébren tartani a közösségben az Eucharisztia utáni igaz „éhséget”. Ebből következően el ne mulasszanak egyetlen alkalmat sem, amikor szentmisén vehetnek részt, fölhasználva olyan alkalmakat is, amikor csak megfordul náluk egy pap, akit a kánonjog nem tiltott el a misézéstől.

NEGYEDIK FEJEZET

AZ EUCHARISZTIA ÉS AZ EGYHÁZI KÖZÖSSÉG

34. A Püspöki Szinodus rendkívüli ülése 1985-ben a II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak alapvető és központi fogalmát a „*communio* egyháztanában” határozta meg.^[67] Az Egyháznak, míg itt a földön járja zarándokútját, az a hivatása, hogy fönntartsa és erősítse a *communio*t (az egységet) a Szentháromság egy Istennel és a hívők között. Ezért birtokolja az Igét és a Szentségeket, elsősorban az Eucharisziát, amelyből „szünet nélkül él és növekszik”,^[68] s ugyanakkor ki is fejezi magát benne. Nem véletlen, hogy e nagy Szentség egyik sajátos neve épp a *communio* lett.

Az Eucharisztia tehát az összes szentség csúcspontja, mert a Szentlélek hatására az Egyszülött Fiúval való azonosulás által tökéletesen megvalósítja a *communio*t az Atya Istennel. Nagyon finom hitérzéssel fejezte ki ezt az igazságot a bizánci hagyomány egyik jeles szerzője: „A *communio* misztériuma megelőzi az összes többi szentséget, mert tökéletesen elvezet a legnagyobb jóhoz: ez minden emberi vágy végső célja, mert elérjük Istent és Isten egyesül velünk a legtökéletesebb egységben”.^[69] Ezért nagyon jó *állandóan éleszteni a lélekben az Eucharisztia iránti vágyat*. Ebből született a „lelki áldozás” gyakorlata, mely századok óta közismert az Egyházban, és a lelkiélet szent mesterei ajánlják. Jézusról nevezett Szent Teréz írta: „Amikor nem áldoztok és nem vesztek részt szentmisén, megáldozhattok lelkileg, ami nagyon hasznos... Így nagyon megerősödik bennetek a mi Urunk szeretete.”^[70]

35. Az Eucharisztia ünneplése azonban nem lehet a communio kiindulópontja, sokkal inkább föltételezi annak meglétét, hogy megerősítse és tökéletessé tegye. A Szentség kifejezi e közösségi köteléknek mind *láthatatlan* dimenzióját – mely Krisztusban a Szentlélek hatására összeköt az Atyával és egymással -, mind *látható* dimenzióját, amiből az Apostolok tanításában, a szentségekben és a hierarchikus rendben való communio következik. Az egyházi communio láthatatlan és látható elemei közti bensőséges kapcsolat alapvető az Egyház mint az üdvösség szentsége számára.[71] Csak ilyen összefüggésben valósul meg az Eucharisztia törvényes ünneplése és a benne való igaz részesedés. Ebből fakad az Eucharisztia alapvető követelménye, hogy közösségben, pontosabban annak teljesen ép kötelékeiben ünnepeljék.

36. A láthatatlan communio, bár természete szerint állandóan növekszik, föltételezi a kegyelmi életet, mely által „az isteni természet részesei vagyunk” (2Pt 1,4), továbbá a hit, a remény és a szeretet erényeinek gyakorlását. Ugyanis csak így lehetünk igazán közösségben az Atyával és a Fiúval és a Szentlélekkel. Nem elegendő a hit, hanem kitartónak kell lenni a megszentelő kegyelemben és a szeretetben, mind a „test”, mind a „szív” által megmaradva az Egyház ölében;[72] azaz Szent Pál szavával élve, szükségünk van „a hitre, mely a szeretet által tevékeny” (Gal 5,6).

A láthatatlan kötelékek épsége súlyos erkölcsi kötelessége a keresztény embernek, aki áldozni akar, azaz Krisztus testét és vérének magához véve teljesen részesedni akar az Eucharishtiában. Erre a kötelességre figyelmeztet az Apostol: „Vizsgálja meg tehát magát mindenki, és úgy egyék ebből a kenyérből és igyék ebből a kehelyből” (1Kor 11,28). Aranyszájú Szent János ékesszólásának teljes erejével buzdította a hívőket: „Én is fölemelem a hangomat, és könyörögve kérlek, Isten nevére kérlek titeket, ne közeledjetek ehhez az Asztalhoz szennyes és romlott lelkiismerettel. Az ilyen közeledést ugyanis nem lehet soha áldozásnak (communióknak) nevezni, még ha ezerszer érintenénk is az Úr testét, hanem az ítélet, a gyötrelem és a fenyítés növelése az.”[73]

Ezért helyesen írja elő a Katolikus Egyház Katekizmusa: „Annak, aki súlyos bűn tudatában van, meg kell gyónnia, mielőtt a szentáldozáshoz járul.”[74]

Ezért újra meg kívánom erősíteni, hogy érvényben van, és mindig is érvényben fog maradni az Egyházban a törvény, amellyel a Trienti Zsinat konkretizálta Pál apostol komoly figyelmeztetését és megparancsolta, hogy az Eucharisztia méltó vétele érdekében „előbb meg kell gyónni, ha valaki halálos bűn tudatában van”. [75]

37. Az Eucharisztia és a Gyónás két szorosan egymáshoz kapcsolódó szentség. Ha az Eucharisztia – szentségileg megörökítve – jelenvalóvá teszi a Kereszt megváltó áldozatát, ez azt jelenti, hogy szüntelenül elvárja a megtérést, a személyes választ a buzdításra, amellyel Szent Pál fordult a korintusi keresztényekhez: „Krisztus nevében kérünk titeket: békéljetek meg Istennel” (2Kor 5,20). Ha pedig egy keresztény súlyos bűn terhét hordozza a lelkiismeretében, ahhoz, hogy az eucharisztikus Áldozatban teljesen részesedhessen, kötelezővé válik számára a bűnbánatnak a gyónáson keresztül vezető útja.

A kegyelem állapotára vonatkozó megítélés nyilvánvalóan csak az érintettre tartozik, hiszen lelkiismereti kérdésről van szó. Azonban az erkölcsi törvénnyel súlyosan, nyilvánosan és huzamosan ellentétes magatartások esetében – az erkölcsi közrend lelkipásztori szolgálata és a Szentség iránti tisztelet miatt – az Egyház nem hallgathat. Az Egyházi Törvénykönyv törvénye az ilyen nyilvánvalóan nem megfelelő erkölcsi magatartásokra vonatkozik, amikor eltiltja az Eucharisztia vételétől azokat, „akik megátalkodottan megmaradnak nyilvánvaló, súlyos bűnben”.^[76]

38. Az egyházi *communio*, mint már mondtam, *látható* is, és azokban a kötelekekben mutatkozik meg, amelyeket a Zsinat így sorol fel: „Az Egyház közösségébe azok épülnek be teljesen, akik Krisztus Lelkének birtokában az Egyház egész berendezését és benne az üdvösség minden eszközét elfogadják, és látható közösségében – a hitvallás, a szentségek, az egyházkormányzat és az egyházi közösség kötelekeivel – kapcsolódnak Krisztushoz, aki Egyházát a pápa és a püspökök által kormányozza.”^[77]

Az Eucharisztia ünneplésének föltétele – mivel a *communio* legfőbb szentségi megnyilvánulása az Egyházban -, hogy *a communio látható kötelekei is sértetlenek legyenek*. Mivel az Eucharisztia „a lelki élet beteljesedése és az összes többi szentség célja”,^[78] egész sajátosan megkívánja, hogy a *communio* kötelekei valóságosak legyenek a szentségek, különösen a keresztség és az ordo tekintetében. Lehetetlen megáldoztatni olyan személyt, aki nincs megkeresztelve, vagy aki elveti az Eucharisztia misztériumának teljes hitigazságát. Krisztus az igazság, és tanúságot tesz az igazságról (vö. *Jn 14,6; 18,37*); testének és vérének szentsége nem tűr hamisságokat.

39. Továbbá az egyházi *communio* sajátos jellegéből és az Eucharisziával való kapcsolatából következően emlékeztetünk arra, hogy „az eucharisztikus Áldozat, bár mindig egy konkrét, részközösség ünnepli, soha nem kizárólag annak a közösségnek az ünnepe; a közösség ugyanis, amikor megkapja az Úr eucharisztikus jelenlétét, az üdvösség egész ajándékát kapja, és – a maga láthatóan részleges volta ellenére is – úgy mutatkozik meg, mint az egy, szent, katolikus és apostoli Egyház képe és valóságos jelenléte.”^[79] Ebből következik, hogy egy valóban eucharisztikus közösség nem zárkozhat be önmagába, mintha ez elegendő volna számára, hanem összhangban kell lennie az összes többi katolikus közösséggel.

Az eucharisztikus közösség egyházi *communiója* közösséget jelent a saját *Püspökével* és a *Római Pápával*. A püspök ugyanis az egység látható elve és alapja a maga részegyházában.^[80] Nagy hiba volna, ha az Egyház egységének kiemelkedő Szentségét a püspökkel való igaz *communio* nélkül ünnepeznék. Antiochiai Szent Ignác írja: „Azt az Eucharisziát tartsátok igaznak, amelyet a püspök vagy megbízottja mutat be”.^[81] Ugyanígy, mivel „a római pápa mint Péter utóda örök és látható princípiuma és alapja mind a püspökök, mind a hívők sokasága egységének”,^[82] a vele való *communio* az eucharisztikus Áldozat bemutatásának benső követelménye. Innen a nagy igazság, melyet a liturgia különféle módokon kifejez: „Az Eucharisztia minden ünneplése nemcsak a saját püspökkel, hanem a Pápával, a püspöki renddel, az egész klérussal és az egész néppel egységben történik. Minden érvényes szentmise kifejezi ezt az egyetemes közösséget

Péterrel és az egész Egyházzal, vagy objektíven igénylik, mint a Rómától elkülönült egyházak.”[83]

40. Az Eucharisztia *megteremti a communiót és nevel a communióra*. Szent Pál írta a korintusi híveknek, hogy eucharisztikus összejöveteleiken megnyilvánuló megosztásaik mennyire ellentétesek azzal, amit ünnepelnek, az Úr Vacsorájával. Ezután az Apostol fölszólította őket, hogy gondolkozzanak el az Eucharisztia valóságán, így akarta visszavezetni őket a testvéri *communio* lelkületére (vö. *1Kor 11,17-34*). Szent Ágoston hatásosan visszhangozza ezt a követelményt, amikor az Apostolt idézve – „Krisztus teste és az ő tagjai vagytok” (*1Kor 12,27*) – megjegyzi: „Ha ti az ő teste és tagjai vagytok, akkor az Úr asztalára a ti misztériumotok van letéve; igen, ti a magatok misztériumát veszitek magatokhoz”. [84] És ezt a következtetést vont le: „Az Úr Krisztus ... az ő asztalán a mi békénk és egységünk misztériumát konszekrálta. Aki veszi az egység misztériumát, de nem őrzi meg a béke kötelékét, nem misztériumot fogad a maga javára, hanem bizonyítékot támaszt önmaga ellen.” [85]

41. Az Eucharisztiaénak ez a sajátja, hogy különleges hatása van a *communio* gyarapítására, a vasárnapi szentmise fontosságának egyik motívuma. Erről és más – az Egyház és az egyes hívők életében alapvetően fontos – motívumokról beszéltem a vasárnap megszenteléséről szóló, *Dies Domini* kezdetű apostoli levelemben. [86] Többek között szoltam arról, hogy a hívőknek kötelessége részt venni a szentmisén, hacsak súlyos akadályba nem ütköznek, s ennek megfelelően a lekipásztoroknak kötelessége biztosítani mindenki számára a lehetőséget, hogy eleget tehessenek kötelezettségüknek. [87] Legutóbb a *Novo millennio ineunte* apostoli levelemben, amikor az Egyház lekipásztori útját vázoltam fel a harmadik évezred elején, külön hangsúlyt akartam adni a vasárnapi Eucharisztiaénak, amikor kiemeltem *communio*-teremtő erejét: „A vasárnapi szentmise – írtam – az a kiváltságos hely, ahol állandóan hirdetik és megvalósítják a *communiót*. Épp az Eucharisztiaénban való részvétel által az Úr napja az Egyház napjává is válik, és az Egyház így hatékonyan be tudja tölteni feladatát, hogy az egység szentsége legyen.” [88]

42. Az egyházi *communio* őrzése és előmozdítása minden hívő számára olyan feladat, melynek teljesítése az Eucharisztiaénban – az Egyház egységének szentségében – különleges lehetőségeket felkínáló területet talál. Konkrétan, e feladat különleges felelősséggel terheli az Egyház pásztorait, mindegyiket a maga fokozatában és saját egyházi feladatainak megfelelően. Ezért az Egyház megfogalmazott olyan törvényeket, melyek egyrészt elősegítik a hívők gyakori és gyümölcsöző áldozását, ugyanakkor meghatározzák a pontos feltételeket, melyek esetében nem szabad valakit megáldoztatni. E törvények gondos megtartása az Eucharisztia és az Egyház iránti szeretet hatékony megnyilvánulása.

43. Amikor az Eucharisztiaét mint az egyházi *communio* szentségét szemléljük, fontossága miatt nem hagyható figyelmen kívül egy téma: *az ökumenizmussal való kapcsolatára* gondolok. Hálát kell adunk a Legszentebb Szentháromságnak amiatt, hogy az utóbbi évtizedekben szerte a világon sok hívőben fölébredt a vágy a keresztény testvérekkel való egység után. A II. Vatikáni Zsinat az ökumenizmusról szóló határozata elején ebben Isten különleges ajándékát ismerte

el.[89] Hatékony kegyelem indított el az ökumenizmus útján bennünket, a katolikus Egyház gyermekeit is, és a többi Egyházhoz és egyházi Közösséghez tartozó testvéreinket is.

Az egységre mint célra való törekvés arra késztet, hogy tekintetünket az Eucharisziára fordítsuk, mely Isten népe egységének legfőbb szentsége, mert megfelelő kifejezője és felülmúlhatatlan forrása.[90] Az eucharisztikus Áldozat bemutatásakor az Egyház könyörgésével Istenhez, az irgalmasság Atyjához fordul: adja meg gyermekeinek a Szentlélek ajándékának teljességét, hogy Krisztusban egy testté és egy lélekké válhassanak.[91] Amikor így imádkozik a világosság Atyjához, akitől „minden jó adomány és tökéletes ajándék” (*Jak 1, 17*) alászáll, az Egyház hisz ennek az imádságnak hatékonyságában, mert Krisztussal, a fővel és Jegyessel egységben imádkozik, aki magáévá teszi menyasszonyának könyörgését és egyesíti azt a maga megváltó áldozatával.

44. Éppen azért, mert az Egyház egysége – melyet az Eucharisztia az áldozat és a Krisztus testével és vérével való egyesülés által megvalósít – föltétlenül megköveteli a hitvallás, a szentségek és az egyházkormányzat teljes communióját, lehetetlen együtt ünnepelni az eucharisztikus liturgiát mindaddig, amíg e kötelékek teljesen helyre nem állnak. Enélkül ugyanis a koncelebráció nem lenne megfelelő eszköz, sőt *a teljes communio elérésének akadályává válna*, mert elmosná a szóbanforgó kérdésben meglévő különbségeket, és félreértéseket támasztana vagy erősítene a hit egyik vagy másik igazsága tekintetében. A teljes egység felé vezető úton csak az igazságban lehet járni. Ebben a kérdésben az egyházi törvény tilalma nem hagy helyet bizonytalanságoknak, [92] követve a II. Vatikáni Zsinat által meghirdetett erkölcsi törvényt.[93]

Mindazonáltal szeretném újra megerősíteni azt, amit az *Ut unum sint* enciklikámban mondtam, miután állást foglaltam az Eucharisztia közös ünneplése lehetetlenségének kérdésében: „Mégis nagyon vágyódunk arra, hogy az Úr egyetlen Eucharisziáját közösen ünnepeljük, és ez a vágy már közös dicséret és könyörgés tárgya. Közösen fordulunk az Atyához, és ezt egyre inkább „egy szívvel” tesszük.”[94]

45. Bár a koncelebráció semmiképpen sem törvényes a teljes communio nélkül, mégis másként bírálendő el az Eucharisztia kiszolgáltatása egyes *különleges esetekben egyes olyan személyeknek*, akik azon Egyházak vagy egyházi közösségek tagjai, melyek nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal. Ilyen esetekben ugyanis a kérdés az egyes hívő örök üdvössége szempontjából súlyos lelki szükségről való gondoskodás, és nem az intercommunio megvalósítása, mely lehetetlen mindaddig, amíg az egyházi communio látható kötelékei teljesen helyre nem állnak.

Ilyen értelemben rendelkezett a II. Vatikáni Zsinat a katolikus Egyháztól jóhiszeműen elszakadt keletiekkel kapcsolatban úgy, hogy ha önként kérik és föl vannak rá készülve, katolikus paptól megkaphatják az Eucharisziát.[95] Később ezt az eljárást mindkét Kódex jóváhagyta, sőt megfelelő kiegészítésekkel kiterjesztették más, nem keleti keresztényekre is, akik nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal.[96]

46. *Ut unum sint* enciklikámban magam is kifejeztem megbecsülésemet e törvény iránt, mely – megfelelő óvatossággal – lehetővé teszi a lelkek üdvösségéről való gondoskodást: „Örömmel emlékeztetünk arra, hogy a katolikus papok meghatározott esetekben kiszolgáltathatják az Eucharisztia, a bűnbánat és a betegek kenete szentségét más keresztényeknek, akik nincsenek teljes közösségben a katolikus Egyházzal, de vágyódnak fogadni e szentségeket, szabadon kérik és kifejezik azt a hitet, melyet a katolikus Egyház vall e szentségekben. És viszont, meghatározott esetekben és különleges körülmények között katolikusok is kérhetik ezeket a szentségeket azon egyházak papjaitól, melyekben ezek a szentségek érvényesen léteznek.”^[97]

Gondosan ügyelni kell e föltételekre, melyeket nem szabad figyelmen kívül hagyni egészen különleges esetekben sem. Ugyanis a szentségekre vonatkozó egyik vagy másik hitigazság – köztük a szolgálati papság szükségessége e szentségek érvényességéhez – elutasítása a szentséget kérőt alkalmatlanná teszi az érvényes vételére. És viszont, katolikus hívő nem áldozhat olyan közösségben, amelyben nincs érvényesen szentelt papság.^[98]

E szabályok hűséges megtartása^[99] a szeretet megnyilvánulása és biztosítéka mind a legszentebb Szentségben jelenlévő Jézus Krisztus iránt, mind a más keresztény felekezethez tartozó testvérek iránt, akiknek – éppúgy, mint az egység előmozdítása ügyének is – tartozunk az igazság melletti tanúságtétellel.

ÖTÖDIK FEJEZET

AZ EUCHARISZTIA ÜNNEPLÉSÉNEK SZÉPSÉGE

47. Aki elolvassa a szinoptikus evangéliumokban az Eucharisztia alapításának elbeszélését, megdöbben az egyszerűségtől és „komolyságtól”, amellyel Jézus az Utolsó Vacsorán ezt a nagy szentséget alapította. Egy epizód vezet be, mintegy előjátékként: *a betániai megkenés*. Egy asszony, aki János szerint Lázár nővére, Mária, alabástromedényből *drága illatszert* öntött Jézus fejére, amivel a tanítványokban – különösen Júdasban (vö. *Mt 26,8; Mk 14,4; Jn 12,4*) – tiltakozást váltott ki, mintha cselekedete a szegényekre való tekintettel túrhetetlen „pazarlás” lett volna. Jézus azonban egészen másként látja a tettét. Anélkül, hogy a legkisebb mértékben is kétségbe vonná a szegények iránti szeretet kötelezettségét – akikkel a tanítványoknak mindig törődniük kell hiszen „szegények mindig lesznek veletek” (*Mt 26,11; Mk 14,7; vö. Jn 12,8*) -, Jézus előre tekint közeli halálára és temetésére, és a megkenést annak a tiszteletnek a megnyilvánulásának tekinti, melyre teste a halál után is méltó lesz, mert elválaszthatatlanul kapcsolódik személye misztériumához.

Az elbeszélés a szinoptikus evangéliumokban azzal folytatódik hogy Jézus megbízza tanítványait a húsvéti vacsora elköltéséhez szükséges „nagy terem” *gondos előkészítésével* (vö. *Mk 14,15; Lk 22,12*). Ezt követi az Eucharisztia alapításának elbeszélése. Az elbeszélés – részben érzékeltetve a húsvéti vacsora zsidó szertartását egészen a Hallel elénekléséig (vö. *Mt 26,30; Mk 14,26*) – a különböző hagyományok változataiban rövid, mégis ünnepélyes formában közli Krisztus szavait, melyeket az odaadott testének és kiontott vérének konkrét kifejezésekként kezébe vett kenyér és a

bor fölött mondott ki. Mindezen részleteket az evangélisták már az ősegyházban meghonosított „kenyértörés” gyakorlatának fényében mondják el. De a nagycsütörtök – Jézus megélt történetéből kiinduló – eseménye minden kétséget kizáróan egy olyan liturgikus „érzékenység” lényeges vonásait mutatja, mely kialakulását ószövetségi elemek hagyományának köszönheti, és kész arra, hogy a húsvét új tartalmával összhangban a keresztény ünneplésben újjáformálódjék.

48. Miként az asszony, aki Betániában megkente Jézust, az Egyház sem félt „pazarolni”, a legjavát adva mindig abból, amije volt, hogy kifejezze imádó csodálatát *az Eucharisztia páratlan ajándéka iránt*. Nem kevésbé, mint a nagy terem berendezésével megbízott tanítványok, az Egyház is a századok során végig és minden kultúrában arra törekedett, hogy az Eucharisziát e nagy Misztériumnak megfelelő körülmények között ünnepelje. Jézus szavaiból és gesztusaiból, a zsidóság rituális örökségét továbbfejlesztve született meg *a keresztény liturgia*. Valóban, hogyan is lehetne megfelelő módon fogadni az ajándékot, melyben az isteni Jegyes folyamatosan adja önmagát a Menyasszony-Egyháznak, amikor átadja a hívők egymást követő nemzedékeinek a keresztén egyszer s mindenkorra, mindenkiért bemutatott áldozatot és eledelül nyújtja önmagát minden hívőnek? Bár a „lakoma” természete családiasságot sugall, az Egyház sohasem engedett a bizalmaskodó „közvetlenség” kísértésének, mert nem feledkezett meg arról, hogy Jegyese az ő Ura, s hogy ez a lakoma örökre áldozati lakoma, melyet meghatároz a Golgotán kiontott vér. *Az eucharisztikus lakoma valóban „szent” lakoma*, melyben az egyszerű jelek mögött Isten szentsége rejtőzik: *O, sacrum convivium in quo Christus sumitur! „Ó szent vendégség! Krisztust vesszük rajta!”* A kenyér, mely megtöretik oltárainkon, s melyet eledelül kapunk e világban járt zarándokutunkon, „*panis angelorum*”, az angyalok kenyere, melyhez csak az evangéliumi százados alázatával szabad közeledni: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj” (*Mt 8,8; Lk 7,6*).

49. A misztérium magasztos tartalmát látva megértjük, hogy az Egyháznak az eucharisztikus misztériumba vetett hite nemcsak a benső áhítatban fejeződött ki évszázadokon át, hanem *egész sor külső megnyilvánulásban is*, melyek alkalmasak az ünnepelt esemény nagyságának felidezésére és hangsúlyozására. Ebből fakadt az a folyamat, amely – figyelembe véve a különféle, törvényesen kialakult egyházi hagyományokat – fokozatosan elvezetett *az eucharisztikus liturgia külön szabályrendszeréhez*. Így alakult ki *egy gazdag művészi hagyomány is*. Az építészet, a szobrászat, a festészet, a muzsika – engedve a keresztény misztérium irányító hatásának – az Eucharisziában közvetlenül vagy közvetve nagyon inspiráló motívumot kapott.

Így van például az építészettel, mely – nem mindig kedvező történelmi körülmények között – hosszú fejlődést mutat a keresztény családok „*házában*” felállított eucharisztikus asztaloktól kezdve az első századok ünnepélyes *bazilikáin* és a középkor hatalmas *katedrálisain* át a mai kisebb-nagyobb templomokig, melyek jelzik, hogy a kereszténység egy területen meghonosodott. Az oltárok és tabernákulumok változó formáját a liturgikus terekben nemcsak külső megfontolások határozták meg, hanem a Misztérium belső tartalmának megértése is. Még inkább elmondhatjuk ezt a *szent zenéről*, ha csak a gregorián dallamokra és azokra a nagy zeneszerzőkre gondolunk, akik a Szentmise liturgikus szövegeire komponáltak. S ne vennénk

észre a *művészi alkotások* sokaságát, amit az ötvösök, szobrászok, textilművészek alkottak az eucharisztikus Ünnepléshez?

Így tehát elmondható, hogy az Eucharisztia, miközben formálta az Egyházat és a lelkeséget, erősen hatott a „kultúrára”, elsősorban esztétikailag.

50. A Misztérium imádására tett szertartásbeli és esztétikai erőfeszítésekben a Kelet és Nyugat keresztényei szinte „versengtek”. Részleteiben nézve hogyan ne adnánk hálát az Úrnak azokért az értékekért, melyeket a görög-bizánci és szláv földrajzi-kulturális régió adott a keresztény művészetnek nagy építészeti és festészeti alkotásaival? A Kelet szakrális művészetének különlegesen erős érzéke van a misztérium iránt, ami arra készíti a művészeket, hogy alkotásaikkal ne csak a saját tehetségüket mutassák meg, hanem *hiteles szolgálatot tegyenek a hitnek* is. Ezek a művészek, messze meghaladva az egyszerű mesterségbeli tudást, tanulékonyan meg tudtak nyílni a Szentlélek sugallata előtt.

A keresztény Kelet és Nyugat ragyogó épületei és mozaikjai a hívők egyetemes öröksége, s magukban hordják a hit- és az ünneplésbeli teljes közösség ígérését, merném mondani zálogát. Ez (a teljes közösség), miként Rubljov híres Szentháromság-képén, egy mélységesen eucharisztikus Egyházat tétel föl és követel, mely közösen részesedik a megtört kenyér által Krisztus misztériumában, s mintegy elmerül a három isteni Személy kimondhatatlan egységében: ezáltal az Egyházból magából lesz a Szentháromság „ikonja”.

Ha a művészet az Egyház tanítása szerint minden részletében ki akarja fejezni az Eucharisztia tartalmát, nagyon figyelnie kell *a szakrális épületek építésére és berendezésére* vonatkozó szabályokra. Az Egyház mindig igen tág teret biztosított a művészek számára, miként ezt a történelem tanúsítja és magam is hangsúlyoztam a *Művészeknek szóló levelemben*. [100] A szakrális művészetnek képesnek kell lennie arra, hogy az Egyház teljes hitében megismert Misztériumot megfelelő módon fejezze ki az illetékes Hatóság által közölt lelkipásztori igények szerint. Ezen az úton kell járnia a képzőművészeknek éppúgy, mint a muzikusoknak.

51. Ami réges régen keresztény területeken történt a szakrális művészetben és a liturgikus fegyelemben, ugyanaz játszódik le ma *azokon a kontinenseken, ahol még fiatal a kereszténység*. Ezt a fölfogást tette magáévá a II. Vatikáni Zsinat, amikor a kötelező, de józan „inkulturációról” beszélt. Számos lelkipásztori látogatásomon volt alkalmam megfigyelni, hogy a világon mindenütt milyen elevenséggel képes az eucharisztikus ünneplés kapcsolatot találni a különböző kultúrák megnyilatkozási formáival, stílusával, érzékenységével. A kor és a hely legváltozatosabb körülményeihez alkalmazkodva az Eucharisztia nem csupán egyes személyeknek, hanem népeknek is tápláléka, és keresztény szellemű kultúrákat formál.

Mindazonáltal az alkalmazkodás e jelentős művének mindig szem előtt kell tartania a kimondhatatlan Misztériumot, melyhez minden nemzedéknek mérnie kell magát. A „kincs” túlságosan nagy és drága ahhoz, hogy kísérletezésekkel vagy az illetékes egyházi hatóság által

jóvá nem hagyott gyakorlatokkal az elsilányítás vagy meghamisítás veszélyének tehetnének ki. Az eucharisztikus Misztérium központi jellege megköveteli, hogy a jóváhagyás a Szentszékkel szoros kapcsolatban történjék. Miként *Ecclesia in Asia* kezdetű, szinodus utáni apostoli buzdításomban írtam: „az ilyen együttműködés lényeges, mert a Szent Liturgia a mindenki által vallott egyetlen hitet fejezi ki és ünnepli, s mivel az egész Egyház öröksége, a helyi Egyházak nem intézkedhetnek felőle az egyetemes Egyháztól elszigetelten”.^[101]

52. A mondottakból érthető, milyen nagy felelősség terheli az eucharisztikus ünneplésben elsősorban a papokat: az ő feladatuk, hogy *Krisztus személyében* vezessék, biztosítva a communiót és szolgálva azt nem csupán a közvetlenül jelenlévő közösségben, hanem az egyetemes Egyházban is, amely mindig érintett az Eucharisziában. Sajnálattal kell kifejezni a visszaélések miatt, melyek főként a Zsinat utáni liturgikus reform éveitől kezdve, a kreativitás és az alkalmazkodás félreértéséből fakadtak és sokak számára okoztak szenvedést. A „formalizmus” reakciójaként egyesek, főleg néhány régióban, már nem tekintették kötelezőnek az Egyház és Tanítóhivatal nagy liturgikus hagyományainak meghatározott formáit, és jóvá nem hagyott, gyakran egészen helytelen újításokat vezettek be.

Ezért kötelességemnek érzem, hogy sürgetően felszólítsak mindenkit, hogy az eucharisztikus ünneplésben a liturgikus szabályokat nagy hűséggel tartsa meg. Ezek a szabályok – legmélyebb értelmük szerint – a Eucharisztia hiteles egyházi természetének konkrét megnyilvánulásai. A liturgia soha nem lehet senki magántulajdona, sem a celebránsé, sem a közösségé, melyben a Misztériumokat ünneplik. Pál apostolnak megszegyenítő szavakat kellett intéznie a korintusi közösséghez az eucharisztikus ünneplésükön tapasztalható visszaélések miatt, melyek szakadásokhoz (*skizmákhoz*) és pártoskodáshoz (*hereziszhez*) vezettek (vö. *1Kor 11,17-34*). Napjainkban is újra föl kell fedeznünk és meg kell becsülnünk a liturgikus szabályok iránti engedelmisséget, mint tanúságtételt a minden eucharisztikus ünneplésen jelenlévő egy és egyetemes Egyház mellett. A pap, aki a liturgikus előírások szerint végzi a szentmisét, és a vele egységben lévő közösség szóltanul, mégis ékesszólóan bizonyítja Egyház iránti szeretetét. Épp ennek érdekében, hogy erősítsem a liturgikus előírások mély értelmét, kértem a Római Kúria illetékes Dikasztériumait, hogy készítsenek elő egy különleges dokumentumot, mely e nagyon jelentős kérdés jogi vonatkozásait is tartalmazza. Senkinek sincs megengedve, hogy lebecsülje a ránk bízott Misztériumot: túlságosan nagy ahhoz, hogy bárki megengedhesse magának, hogy olyan önkényességgel bánják vele, ami nincs tekintettel szent jellegére és egyetemes természetére.

HATODIK FEJEZET

MÁRIA, AZ „EUCHARISZTIKUS” ASSZONYNAK ISKOLÁJÁBAN

53. Ha teljes gazdagságában szeretnénk fölfedezni az Egyház és az Eucharisztia bensőséges kapcsolatát, nem feledkezhetünk meg Máriáról, az Egyház Anyjáról és példaképéről. A *Rosarium Virginis Mariae* apostoli levelemben, amikor úgy mutattam be a Szentséges Szület mint Krisztus

arca szemlélésének mesternőjét, a világosság titkai közé beleszöttem az Eucharisztia alapításának titkát is.^[102] Mária ugyanis el tud vezetni minket a Legszentebb Szentséghez, mert mélységes kapcsolatban van vele.

Első látásra az evangéliumok hallgatnak e témáról. Az Eucharisztia nagycsütörtök esti alapításának elbeszélésekor nem szólnak Máriáról. Azt azonban tudjuk, hogy együtt volt az apostolokkal „állhatatos imádságban” (*ApCsel 1,14*) a *Mennybemenetel után a Pünkösödöt váró első közösségben*. Nyilvánvalóan együtt volt az első keresztény nemzedék híveivel az Eucharisztia ünneplésében, a kenyértörésben” is (*ApCsel 2,42*).

De azon túlmenően, hogy Mária részt vett az eucharisztikus lakomán, az Eucharisziával való kapcsolatára belső magatartásából kiindulva is tudunk következtetni. *Mária egész életében „eucharisztikus” Asszony*. Amikor az Egyház példaképeként tekint Máriára, meghívást kap arra, hogy kövesse őt e szentséges misztériummal való kapcsolatában is.

54. *A hit misztériuma!* Ha az Eucharisztia a hit misztériuma, mely annyira felülmúlja értelmünket, hogy a legtisztább ráhagyatkozásra kötelez Isten szava iránt, Máriánál jobban senki sem segíthet és nem lehet jobb vezetőnk e magatartásban. Amikor megismételjük, amit Krisztus tett az Utolsó Vacsorán, teljesítve az ő „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” parancsát, engedelmeskedünk Máriának is, aki arra biztat, hogy fenntartások nélkül engedelmeskedjünk az ő Fiának: „Tegyétek meg, amit mond nektek” (*Jn 2,5*). A kánai menyegzőn tanúsított anyai gondoskodásával mintha azt mondaná nekünk Mária: „Ne féljete, bízzatok Fiam szavában. Ő, aki képes volt borra változtatni a vizet, ugyanúgy képes a kenyeret testévé, a bort vérévé változtatni, Húsvétjának eleven emlékezetét hagyva e misztériumban híveire, hogy így legyen „az élet kenyere”

55. Mária bizonyos értelemben már az Eucharisztia alapítása előtt gyakorolta eucharisztikus hitét azzal, hogy *föjlánlotta szűzi méhét Isten Igéje megtestesüléséhez*. Az Eucharisztia, miközben a szenvedésre és föltámadásra emlékeztet, folytatja a Megtestesülést. Mária az angyali üdvözléskor a test és a vér fizikai valóságában is magába fogadta Isten Fiát, elővételezve azt, ami bizonyos mértékben szentségileg minden hívőben megtörténik, aki a kenyér és a bor színében magához veszi az Úr testét és vérét.

Mélységes analógia van ezért Máriának az Angyal szavára kimondott *igenje* és az *Ámen* között, amit minden hívő kimond, amikor magához veszi az Úr testét. Máriának azt kellett elhinnie, hogy akit méhében fogan „a Szentlélek erejéből”, az Istennek a Fia (*vö. Lk 1,30-35*). Mária hitének folytatásaként az eucharisztikus Misztériumról nekünk azt kell hinnünk, hogy ugyanaz a Jézus, Isten Fia és Mária Fia, teljes isten-emberi valóságában jelen van a kenyér és a bor színe alatt.

„Boldog aki hitt” (*Lk 1,45*): Mária a Megtestesülés misztériumában az Egyház eucharisztikus hitét is elővételezte. Amikor a látogatáskor méhében hordozta a megtestesült Igét, „tabernákulummá”, a történelem első „tabernákulumává” lett, akiben Isten Fia – emberi szemek számára még láthatatlanul – elfogadta Erzsébet imádását, mintegy „kisugározva” a maga világosságát Mária

szemein és hangján keresztül. És Mária elragadtatott tekintete, mellyel szemléli az éppen megszületett Krisztust, s ahogyan karjába zárta őt, nem annak az elmondhatatlan szeretetnek a mintaképe-e, melynek minden szentáldozásunkat el kellene töltenie?

56. Mária egész Krisztus mellett eltöltött életével – és nemcsak a Kálvárián – magáévá tette az *Eucharisztia áldozat-jellegét*. Amikor fölvitte a kisdéd Jézust a jeruzsálemi templomba „hogy följánlják az Úrnak” (*Lk 2,22*), hallotta, hogy az agg Simeon megjövendöli erről a gyermekről: „Jel lesz, amelynek ellene mondanak”, és „kard” fogja átjárni az ő lelkét is (*vö. Lk 2,34-35*). Megjövendölték a megfeszített Fiú drámáját, s vele együtt a Kereszt lábánál álló Mária *stabat Materét* is. Mária, aki napról napra készült a Kálváriára, „az elővételezett Eucharisztia” – úgy is mondhatjuk, hogy a vágy és a följánlás „lelki áldozásának” – állapotában élt, ami a Fiával való együttlésben teljesedett be; a húsvét utáni időben pedig az apostolok által vezetett és a szenvedés „emlékezeteként” ünnepelt Eucharisztia való részvételben élt tovább.

El tudjuk-e képzelni, mit érzett Mária, amikor Péter, János, Jakab és a többi apostol szájából hallotta az Utolsó Vacsora szavait: „Ez az én testem, mely értetek adatik” (*Lk 22,19*)? Az áldozatul adott és a szentségi jelekben megjelenő test ugyanaz, mint amelyet ő fogant a méhében! Az Eucharisztia vétele Mária számára azt jelentette, hogy újra magába fogadja azt a szívet, mely együtt dobogott az övével, és újra átélte, amit a Kereszt alatt tapasztalt.

57. „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!” (*Lk 22,19*.) A Kálvária „emlékezetében” jelen van mindaz, amit Krisztus szenvedésében és halálában elvégzett. Ezért nem hiányzik belőle az sem, amit *Anyja által tett* a mi javunkra. Reá bízta ugyanis a szeretett tanítványt, és benne reá bízott egyenként mindannyiunkat: „Íme a fiad!” Ugyanúgy mondja egyenként mindannyiunknak: „Íme a te anyád!” (*vö. Jn 19,26-27*.)

Átélni az Eucharishtiában Krisztus halálának emlékezetét mindig magában foglalja ennek az ajándéknak az átélését is. Azt jelenti, hogy – János példája szerint – magunkkal visszük azt, aki minden szentmisében anyaként adatik nekünk. Azt jelenti, hogy vállaljuk a kötelezettséget, hogy hasonlónak válunk Krisztushoz, beiratkozunk az Anya iskolájába, és engedjük, hogy alakítson minket. Mária minden egyes szentmisénken jelen van az Egyházzal együtt, mint az Egyház Anyja. Ha az Egyház és az Eucharisztia elválaszthatatlan fogalompár, akkor ugyanezt kell elmondanunk Mária és az Eucharisztia fogalompárjáról is. Ezért emlékezünk meg Máriáról minden szentmisében ősidőktől fogva, Keleten és Nyugaton egyaránt.

58. Az Eucharishtiában – magáévá téve Mária lelkületét – az Egyház teljesen egyesül Krisztussal és áldozatával. Ezt az igazságot elmélyíthetjük, ha a *Magnificatot újraolvassuk az Eucharishtiával való összefüggésében*. Az Eucharisztia ugyanis, mint Mária éneke, elsősorban dicséret és hálaadás. Amikor Mária fölkiáltott: „Magasztalja az én lelkem az Urat, és örvendezik az én lelkem az én üdvözítő Istenemben”, már a méhében hordozta Jézust. Dicséri az Atyát Jézus „által”, de dicséri „Jézusban” és „Jézussal együtt” is. Éppen ez az „eucharisztikus magatartás”.

Ugyanakkor Mária megemlékezik Isten üdvörténeti csodatetteiről, melyeket az atyáknak tett ígéreteknél megfelelően hajtott végre (vö. *Lk 1,55*), és hirdeti az összes korábbi felülmúló csodát, a megváltó Megtestesülést. Végül a *Magnificatban* jelen van az Eucharisztia eszkatologikus irányultsága is. Valahányszor ugyanis Isten Fia a szentségi jelek, a kenyér és a bor „szegénységében” jelenik meg számunkra, elülteti a világban annak az új történelemnek a csírát, amelyben „leteszik a hatalmasokat a trónról” és „fölmagasztalják az alázatosakat” (vö. *Lk 1,52*). Mária arról az „új égről” és „új földről” énekel, amelyeket az Eucharisztia már elővételez, s melynek bizonyos értelemben programszerű „terve”. Ha a *Magnificat* kifejezi Mária lelkületét, e lelkületnél semmi sem tud jobban segíteni nekünk az Eucharisztia Misztériumának megélésében. Azért kaptuk az Eucharisziát, hogy Máriához hasonlóan a mi egész életünk is *Magnificattá* váljon!

BEFEJEZÉS

59. „*Ave, verum corpus natum de Maria Virgine!*” Üdvözlégy szent test, ki Szűztől születél! Néhány évvel ezelőtt ünnepeltem pappá szentelésem ötvenedik évfordulóját. Kegyelemként élem meg, hogy ezt az Eucharisziáról szóló enciklikámat azon a Nagycsütörtökön ajánlhatom fel, amely *péteri szolgálatom 25. évébe esik*. Hálátelt szívvel teszem ezt. Több mint fél évszázada, 1946. november 2-ától, amikor első szentmisémet bemutattam Krakkóban a Wawel székesegyház Szent Lénárd-altemplomában, minden áldott nap szemlélem az ostyát és a kelyhet, melyekben az idő és a tér mintegy „koncentrálódik”, és a Golgota drámája újra meg újra megelevenedik, föltárván a maga titokzatos „egyidejűségét”. A hitem minden áldott nap fölismerhette a konzekrált kenyérben és borban az isteni Útitársat, aki csatlakozott a két emmauszi tanítványhoz, hogy megnyissa szemüket a világosságnak, szívüket pedig a reménynek (vö. *Lk 24,13-35*).

Engedjétek meg, drága testvéreim, hogy mély megindultsággal letegyek hitetek megerősítésére és társaként hitvallásomat a Legszentebb Eucharisziáról. „*Ave, verum corpus natum de Maria Virgine, vere passum, immolatum, in cruce pro homine!*” Ez az Egyház kincse, a világ szíve, a jövő záloga, melyre minden ember – tudattalanul is – vágyakozik. Kétségtelenül nagy, bennünket felülmúló misztérium, s kemény próbára teszi elménknél a látható valóságon túllépő képességét. Érzékeink itt megtorpannak – „*szem, ízlés, tapintás megcsalódhat itt*”, mondja az *Adoro te devote* himnusz –, de a Krisztus szavára támaszkodó és az apostoloktól ránk hagyományozott hit egyedül elég. Engedjétek meg, hogy miként Péter János evangéliumában az eucharisztikus beszéd végén, megismételjem Krisztus előtt az egész Egyház és mindannyiatok nevében: „Uram, kihez menjünk? Az örök élet igéi nálad vannak.” (*Jn 6,68*.)

60. E harmadik évezred kezdetén mindannyiunknak mint az Egyház gyermekeinek, új erővel kell elindulnunk a keresztény életben. Miként *Novo millennio ineunte* apostoli levelemben írtam: „Nem arról van szó, hogy „új programot” találunk ki. A program adva van abban, amit az Evangélium és az élő Hagymány tartalmaz. Végző soron Krisztusban koncentrálódik, hogy megismerjük,

szeressük, kövessük őt, őbenne éljük a szentháromságos életet, és vele együtt formáljuk át a történelmet a mennyei Jeruzsálemben való beteljesedésig.”^[103] E program új lendületű megvalósítása a keresztény életben az Eucharisztia által történik.

Minden életszentségre törekvésnek, minden nekifeszülésnek az Egyház küldetésének teljesítéséért, minden lelkipásztori terv megvalósításának az Eucharisztikus Misztériumból kell merítenie a szükséges erőt, és feléje, mint csúcspont felé kell irányulnia. Az Eucharishtiában birtokoljuk Jézust, az ő megváltó áldozatát, az ő föltámadását, benne birtokoljuk a Szentlélek ajándékát, az Atya imádását, az engedelmességet és a szeretetet. Ha mellőznénk az Eucharishtiát, hogyan tudnánk meríteni azt, ami hiányzik nekünk?

61. Az eucharisztikus misztérium – áldozat, jelenlét és emlékezet – *nem tűri a csonkításokat vagy eszközzé silányítást*. A maga sértetlen egészében kell átélni ünneplésekor is, a Jézussal való bensőséges beszélgetésben a szentáldozás pillanataiban is, és a szentmisén kívüli szentségimádás bensőséges csendjében is. Akkor az Egyház szilárdan épül és kifejezi azt, ami valójában: egy, szent, katolikus és apostoli; Isten népe, temploma és családja; Krisztus teste és a Szentlélektől éltetett jegyese; az üdvösség egyetemes szentsége és hierarchikusan fölépített közösség.

Az út, amelyen az Egyház a harmadik évezred elején jár, a *megújult ökumenikus elkötelezettség útja* is. A második évezred utolsó évtizedei, melyeknek csúcspontja volt a Nagy Jubileum, ebbe az irányba ösztökéltek minket, és minden keresztényt arra indítottak, hogy feleljenek meg Jézus imádságának: „mindnyájan egyek legyenek” (*Jn 17,11*). Hosszú az út, telve olyan akadályokkal, melyek felülmúlják az emberi képességeket; de miénk az Eucharisztia, s előtte a szívünk mélyén hallhatjuk ugyanazokat a szavakat, melyeket Illés próféta hallott: „Rajta, egyél, mert hosszú út áll még előtted” (*1Kir 19,7*). Az eucharisztikus kincs, melyet az Úr rendelkezésünkre bocsátott, ösztökél minket a cél felé: hogy mindazokkal a testvérekkel együtt teljesen részesedjünk belőle, akikkel összekapcsol a keresztség. De hogy el ne veszítsük e kincset, tiszteletben kell tartanunk a hit- és az apostoli jogfolytonosságbeli közösséget, mint magából e szentségből fakadó követelményt.

Akkor mutatjuk meg, hogy valóban tudatában vagyunk ezen ajándék nagyságának, ha minden szinten megadva az Eucharishtiának mindazt, ami megilleti, gondosan ügyelünk arra, hogy ne halványítsuk el sem a természetét, sem a követelményeit. A megszakíthatlan hagyomány is erre készítet, mely az első századoktól kezdve olyannak látta a keresztény közösséget, hogy virrasztva őrzi ezt a „kincset”. Szeretettől indítva akarja átadni az Egyház a következő nemzedékeknek az Eucharisztikus Misztérium hitét és tanítását, anélkül, hogy egy morzsát is elveszítene belőle. Nem fenyeget a túlbuzgóság veszélye az e misztériummal való törődésben, hiszen „ebben a szentségben össze van foglalva üdvösségünk egész misztériuma”.^[104]

62. Iratkozzunk be, testvéreim, *a szentek iskolájába*, akik az igaz eucharisztikus jámborság nagy mesterei. Bennük az Eucharisztia teológiája teljes fényében ragyog”, átragad ránk”, mondhatni

„fölvívít” minket. Mindenekelőtt *hallgassuk a Szent Szüzet, Máriát*, akiben mindenki másnál jobban megjelenik az Eucharisztikus Misztérium, mint *a világosság misztériuma*. Őrá tekintve megismerjük *az Eucharisziában lévő átalakító erőt*. Őbenne megláthatjuk a szeretetben megújult világot. Ha őt, a testestől-lelkestől mennybe fölvett Szent Szüzet szemléljük, megláthatunk valamit az „új égből” és az „új földből”, amelyek véglegesen majd Krisztus második eljövetelekor tárulnak föl szemünk előtt. Az Eucharisztia ezeknek itt a földön most a záloga, és bizonyos módon elővételezése: „Jöjj el, Uram Jézus!” (*Jel 22,20.*)

Krisztus a testévé és vérévé változtatott kenyér és bor egyszerű színei alatt velünk járja az élet útjait mint erősségünk, útravalónk, és mindenki számára a remény tanúivá tesz bennünket. S ha e misztérium színe előtt az értelem megtapasztalja is a maga korlátait, a Szentlélek kegyelmével megvilágított szív meglátja, hogyan kell viselkednie, s hogyan kell elmerülnie az imádságban és a határtalan szeretetben.

Tegyük magunkévá Aquinói Szent Tamás érzületét, aki az eucharisztikus Krisztus legnagyobb teológusa s egyben szenvedélyes dalnoka, és engedjük, hogy a mi lelkünk is kitáruljon a cél szemlélésének reményében, amelyre öröme és békére szomjazó szívünk annyira vágyódik:

*„Bone Pastor, panis vere,
Jesu, nostri miserere...”*
*"Ó, igaz kenyér, jó Pásztor,
Jézus, óvj az elbukástól;
te táplálj és te palástolj,
s add, hogy a föltámadáskor
üdvnek látói legyünk.
Te, ki mindent bírsz és értesz,
s e Földön táplálsz és éltetsz,
tedd, hogy szent népeddel ékes
asztalodnál majd az édes
örökségben részt vegyünk”*^[105]

*Kelt Rómában, Szent Péternél, 2003. április 17-én, nagycsütörtökön,
pápaságom 25. évében, a rózsafüzér évében.*

II. János Pál pápa

Jegyzetek:

[1] LG 11.

[2] PO 5.

[3] Vö. II. János Pál pápa: Rosarium Virginis Mariae apostoli levél (2002. okt. 16.), 21: AAS 95

(2003) 19.

[4] Ez volt annak a önéletrajzi írásnak a címe, amit aranymisém alkalmával írtam.

[5] Leonis XIII. Acta XXII. (1903) 115-136.

[6] AAS 39 (1947), 521-595.

[7] AAS 57 (1965), 753-774.

[8] AAS 72 (1980), 113-148.

[9] Vö. II. Vatikáni Zsinat: Sacrosanctum Concilium konstitúció a szent liturgiáról, 47: „Salvator noster... Sacrificium Eucharisticum Corporis et Sanguinis sui instituit, quo Sacrificium Crucis in saecula, donec veniret, perpetuaret.”

[10] Katolikus Egyház Katekizmusa 1085.

[11] II. Vatikáni Zsinat: Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 3.

[12] Vö. VI. Pál pápa: Ünneplés hitvallás 1968. június 30-án, 24: AAS 60 (1968), 442. – II. János Pál pápa: Dominicae Cenae (1980. febr. 24.), 12: AAS 72 (1980), 142.

[13] Katolikus Egyház Katekizmusa, 1382.

[14] Ua. 1367.

[15] Homíliák a Zsidóknak írt levélhez. 17,3: PG 63,131.

[16] Vö. Trienti egyetemes zsinat XXII. sessio: Doctrina de ss. Missae Sacrificio 2. f.: DS 1743: „Egy és ugyanazon áldozatról van tehát szó, és ugyanaz a Jézus ajánlja föl most a papok szolgálata által, ő, aki egykor a kereszten ajánlotta fel önmagát: a különbség csak a följajlás módjában van.”

[17] XII. Pius pápa: Mediator Dei enciklika (1947. nov. 20.): AAS 39 (1947), 548.

[18] II. János Pál pápa: Redemptor Hominis enciklika (1979. márc. 15.), 20: AAS 71 (1979), 310.

[19] II. Vatikáni Zsinat: Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 11.

[20] De sacramentis V, 4, 26: CSEL 73,70. Szent Ambrus a Miatyánknak e sorát magyarázza: „mindennapi kenyерünket add meg nekünk ma”. A napi szentáldozásra buzdítva mondja: „Ha naponta magadhoz veszed, naponta „ma” van számodra. Ha számodra a „ma” Krisztus, akkor naponta föltámad neked. Hogyan? Úgy, hogy „az én Fiam vagy te, én ma születek téged” (Zsolt 2,7). „Ma” tehát akkor van, amikor Krisztus föltámad.”

[21] János evangéliumáról XII, 20: PG 74, 726.

[22] Mysterium fidei enciklika (1965. szept. 3.): AAS 57 (1965), 764.

[23] Trienti egyetemes zsinat, XIII. sessio: Decretum de ss. Eucharistia 4. f.: DS 1642.

[24] Misztagogikus katekizisek IV, 6: SCh 126, 138.

[25] II. Vatikáni Zsinat: Dei Verbum dogmatikus konstitúció a kinyilatkoztatásról, 8.

[26] VI. Pál pápa: Ünneplés hitvallás 1968. június 30-án, 25: AAS 60 (1968), 442-443.

[27] 4. homília a nagyhétre: CSCO 413/Syriaca. 182,55.

[28] Anafora.

[29] 3. eucharisztikus imádság

[30] Úrnap 2. vesperásának Magnificat-antifónája

[31] Vö. a Miatyánk utáni imádság: „míg reménykedve várjuk az örök boldogságot és Megváltónknak, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét.”

[32] Levél az Efezusiakhoz, 20: PG 5,661.

[33] Vö. II. Vatikáni Zsinat: Gaudium et spes lelkipásztori konstitúció az Egyházzól, 39.

[34] „Meg akarod tisztelni Krisztus testét? Ne menj el mellette, ha ruhátlanul látod. Ne itt a templomban tiszteld meg őt selymekkel, hogy azután kívül, ahol ruhátlanul fázik, elmenj mellette. Aki ezt mondta: „Ez az én testem”, ugyanaz, aki azt is mondta „éheztem és nem adtatok ennem”, és „Amit egynek a legkisebb testvéreim közül tettetek, nekem tettétek” (...). Mire jó, hogy az eucharisztikus asztalon arany kelyheket halmozunk, s közben ő éhenhal? Kezdd el megetetni őt. az éhezőt, s ha marad valamid, ékesítheted az oltárokat is.” Aranyszájú szent János: Homíliák a Máté evangéliumról, 50, 3-4: PG 58, 508-509; vö. II. János Pál pápa: Sollicitudo rei socialis enciklika (1987. dec. 30.), 31: AAS 80. (1988), 553-556.

[35] II. Vatikáni Zsinat:Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 3.

[36] Uo.

[37] II. Vatikáni Zsinat:Ad gentes határozat az Egyház missziós tevékenységéről, 5.

[38] „Akkor Mózes vette a vért, meghintette vele a népet és így szólt: „Íme, annak a szövetségnek a vére, melyet az Úr ezen föltételek mellett kötött veletek!” (Kiv 24,8).

[39] Vö. II. Vatikáni Zsinat: Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 1.

[40] Vö. ua. 9.

[41] Vö. II. Vatikáni Zsinat: Presbyterorum Ordinis határozat a papi életről és szolgálatról, 5.

Ugyanez a határozat mondja a 6. pontjában: „Egyetlen keresztény közösség sem épül föl, ha alapja és szegletköve nem a szent Eucharisztia ünneplése,”

[42] Homíliák a Korintusiakhoz írt első levélről, 24,2: PG 61, 200. Vö. Didakhé IX, 4: Funk I, 22; Szent Ciprián: Epistula LXIII, 13: PL 4, 384.

[43] PO 26, 206.

[44] II. Vatikáni Zsinat:Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 1.

[45] Vö. Trienti egyetemes zsinat, XIII. sessio: Decretum de ss. Eucharistia 4. kánon: DS 1654.

[46] Vö. Rituale Romanum: De sacra communione et de cultu mysterii eucharistici extra Missam, 36. (80. p.)

[47] Vö. ua. 38-39 (86-90. p.).

[48] II. János Pál pápa:Novo millennio ineunte apostoli levél (2001. jan. 6.), 32: AAS 93 (2001), 288.

[49] A hívek a nap folyamán ne mulasszák el a legszentebb Szentség meglátogatását, amit a liturgikus előírások szerint a templomokban nagyon kiemelt helyen, a legnagyobb tisztelettel kell őrizni, mert a szentséglátogatás a jelenlévő Úr Krisztus iránti hála, szeretet és imádás megnyilatkozása”. VI. Pál pápa: Mysterium fidei enciklika (1965. szept. 3.): AAS 57 (1965), 771.

[50] Látogatások az Oltáriszentségnél és a Boldogságos Szűznél. Bevezetés: Opere ascetiche, Avellino, 2000:295.

[51] Katolikus Egyház Katekizmusa, 857.

[52] Uo.

[53] Uo.

[54] Vö. Hittani Kongregáció: Sacerdotium ministeriale levél (1983. aug. 6.) III, 2: AAS 75 (1983), 1005.

[55] Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 10.

[56] Uo.

[57] Vö. *Institutio generalis. Editio typica tertia*, 147. p.

[58] *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 10, 28; *Presbyterorum Ordinis* határozat a papi életről és szolgálatról, 2.

[59] „Az oltár szolgája Krisztusnak mint főnek személyében cselekszik, aki minden tagja nevében teszi a följánlást.” XII. Pius: *Mediator Dei* enciklika (1947. nov. 20.): AAS 39 (147), 556; vö. X. Pius p.: *Haerent animo* apostoli buzdítás (1908. aug. 4.): *Pii X. Acta*, IV, 16; XI. Pius pápa: *Ad catholici sacerdotii* enciklika (1935. dec. 20.): AAS 28 (1936), 20.

[60] *Dominicae Cena*e apostoli levél (1980. febr. 24.), 8: AAS 72 (1980), 128-129.

[61] Hittani Kongregáció: *Sacerdotium ministeriale* levél (1983. aug. 6.) III, 4: AAS 75 (1983), 1006; vö. IV. egyetemes lateráni zsinat: *Firmiter credimus* konstitúció a katolikus hitről: DS 802.

[62] II. Vatikáni Zsinat: *Unitatis redintegratio* határozat az ökumenizmusról, 22.

[63] *Dominicae Cena*e apostoli levél (1980. febr. 24.), 2: AAS 72 (1980), 115.

[64] *Presbyterorum Ordinis* határozat a papi életről és szolgálatról, 14.

[65] Ua. 13.; CIC 904. k.; CCEO 378. k.

[66] *Presbyterorum Ordinis* határozat a papi életről és szolgálatról, 6.

[67] Vö. Záró beszámoló, II. C. 1: *L'Osservatore Romano* 1985. dec. 10: 7.

[68] II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 26.

[69] Nicola Cabasilas: *Az élet Krisztusban*, IV, 10: Sch. 355, 270.

[70] A tökéletesség útja, 35. f.

[71] Hittani Kongregáció: *Communio* notio levél a katolikus Egyház püspökeihez az Egyházzól mint *communio*nak néhány szempontjáról. (1992. május 28.), 4: AAS 85 (1993) 839-840.

[72] II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 14.

[73] Homíliák Izaiásról 6,3: PG 56. 139.

[74] 1385. p.; vö. CIC 916.k.; CCOE 711. k.

[75] Beszéd a Szent Apostoli Poenitentia tagjaihoz és a római patriarkális bazilikák gyóntatóihoz (1981. jan. 30.): AAS 73 (1981) 203; Trienti egyetemes zsinat, XIII. sessio: *Decretum de ss. Eucharistia* 7. f.: DS 1647, 1661.

[76] 915. k.; vö. CCEO 712. k.

[77] *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 14.

[78] Aquinói Szent Tamás: *Summa Theologiae* III, 73, 3c

[79] Hittani Kongregáció: *Communio* notio levél a katolikus Egyház püspökeihez az Egyházzól mint *communio*nak néhány szempontjáról. (1992. május 28.), 11: AAS 85 (1993) 844.

[80] II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 23.

[81] Levél a szmirnaiakhoz, 8.: PG 5, 713.

[82] II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 23.

[83] Hittani Kongregáció: *Communio* notio levél a katolikus Egyház püspökeihez az Egyházzól mint *communio*nak néhány szempontjáról (1992. május 28.), 14: AAS 85 (1993) 847.

[84] *Sermo* 272: PL 38, 1247.

[85] Ua. 1248.

[86] Vö. 31-51. p.: AAS 90 (1998), 731-746.

- [87] Vö. ua. 48-49. p.: AAS 90 (1998), 744.
- [88] 36. p.: AAS 93 (2001), 291-292.
- [89] Vö. Unitatis redintegratio határozat az ökumenizmusról, 1.
- [90] Lumen gentium dogmatikus konstitúció az Egyházzól, 11.
- [91] „Add, hogy akik az egy kenyérből és kehelyből részesedünk, egyesek legyünk egymással az egy Szentlélek communiójában”. Szent Basziliusz liturgiájának anaforája.
- [92] Vö. CIC 908. k.; CCEO 702. k.; A Keresztény Egység Titkársága: Ökumenikus Direktórium (1993. márc. 25.), 122-125, 128-131: AAS 85 (1993), 1086-1089; Hittani Kongregáció: Ad exsequendam levél (2001. máj. 18.): AAS 93 (2001) 786.
- [93] „A szent cselekményekben való közös részvételt isteni törvény tiltja, ha kárára van az Egyház egységének, vagy tévedéshez való formális csatlakozást fejez ki, vagy a hitbeli eltévelyedés, a botránkoztatás és a közömbösség veszélyével jár.” Orientalium Ecclesiarum határozat a keleti katolikus egyházakról, 26.
- [94] 45. p.: AAS 87 (1995) 948.
- [95] Orientalium Ecclesiarum határozat a keleti katolikus egyházakról, 27.
- [96] Vö. CIC 844. k. 3-4. §; CCEO 671. k. 3-4. §
- [97] 46. p.: AAS 87 (1995) 948.
- [98] Vö. II. Vatikáni Zsinat: Unitatis redintegratio határozat az ökumenizmusról, 22.
- [99] Vö. CIC 844., k.; CCEO 671. k.
- [100] Vö. AAS 91. (1999) 1155-1172.
- [101] 22. p.: AAS 92. (2000) 485.
- [102] Vö. 21. p. AAS 95. (2003) 20.
- [103] 29. p.: AAS 93 (2001) 285.
- [104] Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae III, 83, 4c.
- [105] Az Úrnap szekvenciából. Babits Mihály fordítása.

© Copyright 2003 - Libreria Editrice Vaticana